

ØF-rapport nr. 09/2008

Nytter det i Vestfold?

Evaluering av tiltak for barn og unge i 6 kommuner

av

Tonje Lauritzen og Torhild Andersen

Østlandsforskning

Østlandsforskning er et forskningsinstitutt som ble etablert i 1984 med fylkeskommunene og høgskolestyrene/de regionale høgskolesentra i fylkene Oppland, Hedmark og Buskerud som stiftere i samarbeid med Kommunaldepartementet.

Østlandsforskning er lokalisert i høgskolemiljøet på Lillehammer og har i tillegg kontorer i Hamar. Instituttet driver anvendt, tverrfaglig og problemorientert forskning og utvikling.

Østlandsforskning er orientert mot en bred og sammensatt gruppe brukere. Den faglige virksomheten er konsentrert om to områder:

Næringsliv og regional utvikling
Velferd, organisasjon og kommunikasjon

Østlandsforskning sine viktigste oppdragsgivere er departement, fylkeskommuner, kommuner, statlige etater, råd og utvalg, Norges forskningsråd, næringslivet og bransjeorganisasjoner.

Østlandsforskning har samarbeidsavtaler med Høgskolen i Lillehammer, Høgskolen i Hedmark og Norsk institutt for naturforskning. Denne kunnskapsressursen utnyttes til beste for alle parter.

ØF-rapport nr. 09/2008

Nytter det?

**Evaluering av tiltak for barn og unge i 6 kommuner i
Vestfold**

Av

Tonje Lauritzen og Torhild Andersen

østlandsforskning

Tittel **Tittel: Nytter det?**

Forfatter: Tonje Lauritzen og Torhild Andersen

ØF-rapport nr.: 09/2008

ISBN nr.: 978-82-7356-630-0

ISSN nr.: 0809-1617

Prosjektnummer: 10195

Prosjektnavn: Nytter det?

Oppdragsgiver: Nøtterøy og samarbeidende kommuner

Prosjektleder: Torhild Andersen

Referat:
Rapporten omhandler en samlet evaluering av seks kommuners ulike prosjekt relatert til barn og unge med det til felles at de har mottatt moderniseringsmidler fra fylkesmannen i Vestfold. De involverte kommunene er Svelvik, Larvik, Nøtterøy, Horten, Re og Hof.

Emneord: Barn og unge, forebygging, tverrfaglig samarbeid, adferdsproblematikk

Dato: 20.06..2008

Antall sider: 56

Pris: Kr 100,-

Utgever: Østlandsforskning
Postboks 223
2601 Lillehammer

Telefon 61 26 57 00
Telefax 61 25 41 65
e-mail: post@ostforsk.no
<http://www.ostforsk.no>

Dette eksemplar er fremstilt etter KOPINOR, Stenergate 1 0050 Oslo 1. Ytterligere eksemplarframstilling uten avtale og strid med åndsverkloven er straffbart og kan medføre erstatningsansvar.

Forord

Sommeren 2007 lyste Nøtterøy ut - på vegne av samarbeidende kommuner - et oppdrag om evaluering av sju ulike prosjekt rettet mot barn og unge som alle hadde mottatt moderniseringsmidler fra fylkesmannen. Østlandsforskning ble tildelt oppdraget i august.

Det har vært interessant å studere og vurdere spennende prosjekt i ulike faser, med ulikt omfang, innretning og til dels ulike målgrupper. Det har også vært utfordrende å trekke overgripende konklusjoner og svare på spørsmålet "Nytter det i Vestfold?" Rapportens viktigste anliggende er å peke på noen forutsetninger for å lykkes med forebyggende tiltak og prosjekt for barn og unge, slik at de skal komme målgruppen til nytte. Enkelte av prosjektene i Vestfold har lyktes bedre enn andre i forhold til de kriteriene vi har lagt til grunn. Men alle prosjektene har - på ulikt vis - bidratt til å utvikle nye modeller med overføringsverdi til andre kommuner og å synliggjøre noen behov og noen muligheter. Sånn sett er svaret at det nytter - å gi spesifikke tilskudd til utviklingsprosjekt i kommunene. Moderniseringsmidlene har gitt et løft i alle de seks kommunene.

Oppdragsgiver har ønsket seg en kortfattet rapport. Denne rapporten nedtoner derfor beskrivelsen av teori og metode, mens hovedvekten er lagt på beskrivelse og vurdering av kommuneprojektene og de samlede erfaringene på tvers av disse.

Rapporten er ført i pennen av Tonje Lauritzen og Torhild Andersen. Tonje Lauritzen har utført hovedtyngden av arbeidet med innsamling og bearbeiding av data og rapportskrivning. Vigdis Olsvik Mathisen har vært bakleser og kommet med innspill til rapporten.

Vi takker alle de involverte i prosjektene som har bidratt med informasjon og materiell, og stilt opp på intervjuer og erfaringskonferanse. Vi takker styringsgruppa for oppdraget og Nøtterøy kommune ved prosjektleder Mette Vikan Andersen og Fylkesmannen i Vestfold ved Bjørg Flattum Pran for godt samarbeid og tilrettelegging.

Lillehammer, juni 2008

Torhild Andersen
forskningsleder

Innhold

1	Innledning	7
1.1	Evalueringen	7
1.2	Suksesskriterier for forebyggende prosjekt	9
1.2.1	Forankring i organisasjonen	11
1.2.2	Samordning og samarbeid	12
1.2.3	Brukermedvirkning	12
1.2.4	Tiltak basert på både kunnskap og lokale behov	13
1.3	Evalueringens spørsmål og metode	14
2	Prosjektene - beskrivelse og vurdering	19
2.1	Svelvik: Koordinering av tjenester til barn og unge med sammensatte behov	19
2.1.1	Bakgrunn og målsetninger for prosjektet	19
2.1.2	Forankring, organisering og samordning	20
2.1.3	Utfordringer og erfaringer	22
2.1.4	Kort vurdering	23
2.2	Larvik: Sentrumsprosjektet	24
2.2.1	Bakgrunn og målsetninger for prosjektet	24
2.2.2	Forankring, organisering og samordning	24
2.2.3	Utfordringer og erfaringer	26
2.2.4	Kort vurdering	26
2.3	Nøtterøy: "...i farta"	27
2.3.1	Bakgrunn og målsetninger for prosjektet	27
2.3.2	Forankring, organisering og samordning	27
2.3.3	Utfordringer og erfaringer	29
2.3.4	Kort vurdering	30
2.4	Hof: Sosialpedagogisk rådgiver	30
2.4.1	Bakgrunn og målsetning for prosjektet	30
2.4.2	Forankring, organisering og samordning	30
2.4.3	Utfordringer og erfaringer	31
2.4.4	Kort vurdering	32
2.5	Horten: PAS (Positiv alternativ skole)	33
2.5.1	Bakgrunn og målsetninger for prosjektet	33
2.5.2	Forankring, organisering og samordning	33
2.5.3	Utfordringer og erfaringer	36
2.5.4	Kort vurdering	37
2.6	Re: Aktiv i Re	37
2.6.1	Bakgrunn og målsetninger for prosjektet	37
2.6.2	Forankring, organisering og samordning	38
2.6.3	Utfordringer og erfaringer	40
2.6.4	Kort vurdering	41

3	Nytter det?	43
3.1	Forankring	43
3.2	Samordning og samarbeid	44
3.3	Brukermedvirkning	45
3.4	Tiltak basert på kunnskap	46
4	Veien videre	49
	Referanser	51
	Vedlegg	55

1 Innledning

1.1 Evalueringen

Moderniseringsprogrammet springer ut fra Arbeids- og administrasjonsdepartementets dokument "Fra ord til handling". Det ble utgitt i 2002 og handler om modernisering, effektivisering og forenkling i offentlig sektor og fokuserer på

...organisatoriske endringer, om finansieringsordninger og andre rammevilkår, om nye typer lover og forskrifter, om personalpolitikk og ansettelsesvilkår. Skal slike tiltak ha noen effekt, må det imidlertid være fordi de forandrer kulturer (Fra ord til handling 2002: 20)

Moderniseringsmidlene Fylkesmannen i Vestfold har delt ut er en del av dette moderniseringsprogrammet. Sju kommuner i Vestfold har mottatt "moderniseringsmidler" til prosjekter rettet mot å bedre barn og unges tilbud i kommunene. Det er sju ulike prosjekt, men med sammenfallende tema og som Fylkesmannen skriver i tildelingsbrevene, har alle prosjektene fokus på "behovet for å styrke utsatt ungdoms forutsetninger for mestring i hverdagslivet og satsing på forebyggende tiltak i oppvekstmiljøet". Kommunene har fram til nå ikke hatt noen felles overbygning, samarbeid eller nettverk knyttet til disse prosjektene, men det var nå ønsket en felles evaluering. Nøtterøy kommune har tatt på seg vertsrollen i forbindelse med evalueringen av prosjektene. Det er etablert en arbeidsgruppe med representanter for alle kommuneprosjektene og Fylkesmannen i planleggingen og gjennomføringen av evalueringen. Prosjektene/tiltakene som ble tildelt moderniseringsmidler, fremkommer av tabell 1.

Tabell 1. Prosjekt/tiltak som inngår i evalueringen

Kommune	Tiltak/prosjekt	Mottatte moderniseringsmidler*)
Svelvik kommune	Koordinering av tjenester til barn og unge med sammensatte behov	350 000,- 2 år
Larvik kommune	Sentrumsprosjektet: tverrfaglig samarbeid for bedre levekår	500 000,- 3 år
Nøtterøy kommune	...i farta: ADHD-prosjekt – metodikk for utvikling og mestring	1 050 000,- 3 år
Horten kommune	PAS: Positiv alternativ skole i ungdomsskolen	1 000 000,- 3 år
Re kommune	Aktiv i Re (AiRe): fritids- og avlastningstilbud og aktiv skoledag	300 000,- (2005)
Hof kommune	Sosialpedagogisk rådgiver i skolen	260 000,- 2 år
Tjøme kommune**)	Filmprosjekt som aktiviseringstiltak mot mobbing	200 000 (2005)

- *) Med forbehold om feil og mangler. Tallene bygger på den informasjonen vi har fått tildelt.
**) Tjøme kommune har ikke deltatt aktivt i arbeidet med evalueringen, og vil ikke bli referert til videre i rapporten

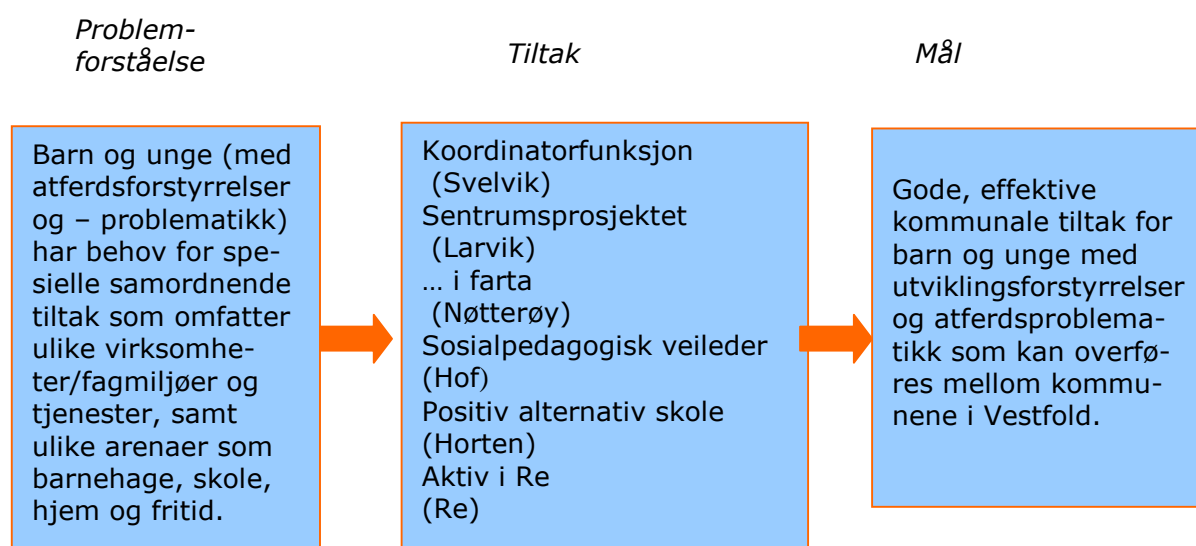
Det overordnede målet for alle prosjektene er å skape gode og effektive tiltak for sin målgruppe. Prosjektene er imidlertid forskjellige når det gjelder aktører, målgruppe, omfang og innretning. Noen prosjekt er for lengst ferdige og gjennomevaluert, mens andre prosjekt nettopp har startet. Dokumentasjonen som foreligger fra hvert enkelt prosjekt, er derfor av varierende type og omfang.

Evaluering innebærer en verdisetting av en prosess, et produkt eller en hendelse. Evalueringer kan organiseres på ulike måter og vil ha ulike fokus ut ifra hva som er evalueringens overordnede hensikt. De kan være et viktig styringsredskap til bruk i målstyring og utviklingsarbeid av virksomheten. Evalueringer benyttes også for å legitimere ulike tiltak og prosjekt. Etter hvert har det blitt mer fokus på at evalueringer også kan være et viktig redskap for å fremme læring for individer og organisasjoner. Evalueringen av "Nytter det?" har som et mål å dokumentere eventuell verdi av tiltakene. Men læring og erfaringsoverføring mellom kommunene (og også utover kommunene) er et enda viktigere mål.

Evalueringer kan organiseres på ulike måter. En *ekstern evaluering* innebærer at evalueringskriterier, mål og metoder fastsettes av en ytre instans for eksempel et forskningsinstitutt. *Intern evaluering* kaller vi det, når deltakerne i evalueringen selv fastsetter kriterier, mål og metoder for evalueringen. Når den interne evalueringen blir foretatt av dem som selv omfattes av evalueringen, snakker vi om *egenevaluering*. Om en skal velge ekstern eller intern evaluering vil avhenge av flere forhold, som prosjektets/tiltakets størrelse, eventuelle politiske føringer, kostnadsrammer, og betydningen av lærings- og utviklingsaspektet ved en evaluering. Den viktigste fordel med *egenevaluering* er at det aktiviserer og involverer de som selv har behov for den kunnskapen som produseres. Vi lærer best gjennom selv å være aktive. I "Nytter det?"-prosjektet ønsket man en ekstern evaluering som skulle bidra til å gi evalueringen legitimitet og systematisere og analysere erfaringene på tvers av sju enkeltprosjekt. Men siden læring og erfaringsoverføring er et av hovedmålene, ble evalueringen i samråd mellom oppdragsgiver og forskere lagt opp til stor grad av egenaktivitet. Innsamling av informasjon (data) i denne evalueringen er utført både av prosjektdeltakerne og av evaluator, den har m.a.o. vært organisert som en kombinasjon av en intern og ekstern evaluering. Aktører fra prosjektene har imidlertid deltatt med ulik grad av aktivitetsnivå i evalueringsarbeidet og dokumentasjonen fra de ulike prosjektene er derfor også av ulikt omfang og detaljeringsgrad.

I evalueringslitteraturen skilles det ofte mellom to former for evalueringer: *Målevalueringer* som vurderer måloppnåelse og effekter, og *prosessevalueringer* som vurderer planlegging, organisering og gjennomføring. Disse to evalueringsformene kan enten benyttes i kombinasjon med hverandre eller hver for seg. Denne evalueringens formål – å vurdere tiltakene i forhold til metoder, arbeidsmåter, organisering, ressursbruk – tilsier en prosessevaluering. Men vurdering av måloppnåelse er også sentralt i evalueringen, i form av spørsmål om, *hvordan og hvorfor* et tiltak evt. vurderes som vellykket.

Bak tiltak som skal evalueres, ligger som regel en antakelse om at de handlingene man gjør vil gi bestemte effekter. Den antatte sammenhengen mellom tiltak og mål i dette prosjektet er skissert i figuren nedenfor. Men forholdet mellom årsak og virkning er et problematisk felt. Virkninger av et tiltak er ikke alltid som forventet. De kan også være utilsiktede og endog negative. Det er dessuten ikke sikkert at det resultatet vi finner, er forårsaket av akkurat dette tiltaket. Det kan like gjerne være andre forhold som spiller inn på resultatet. En evalueringsoverfordring er derfor å slå fast med så stor sikkerhet som mulig, at resultatene kan skyldes de endringene og tiltakene som er iverksatt og ikke andre forhold (Baklien 2000). En evaluering bør derfor også omfatte og vurdere andre forhold som kan ha bidratt til eventuelle endringer i tilbudet til den aktuelle målgruppen. Skal man "måle" direkte effekter av et tiltak, er det også en forutsetning av man kan sammenlikne tilstander i tid – *før* og *etter*. Ideelt sett bør evalueringen derfor planlegges samtidig med tiltaket, I denne evalueringen har vi ikke slike "målinger" å vise til. Om vi hadde hatt det, ville det være for tidlig å forvente effekter for noen av prosjektene som er av en slik art at forventede effekter først og fremst er langsiktige.

Figur 1. Sammenhengen mellom tiltak og mål i prosjektet

1.2 Suksesskriterier for forebyggende prosjekt

Forebyggende og helsefremmende arbeid har vært et satsningsområdet i Norge langt tilbake i tid. NOU 1991:10 *Flere gode levekår for alle* og St.meld. nr. 37 (1992-93) *Utfordringer i helsefremmende og forebyggende arbeid* la grunnlaget for dette arbeidet. Det er flere sentrale St.meldinger og NOU'er som er lagt fram i etterkant av dette. Regjeringen Stoltenberg II sendte i 2007 ut Rundskriv Q-16/2007 *Forebyggende innsats for barn og unge*, hvor de peker på viktige kriterier for vellykket forebyggingsarbeid. Det vektlegges at det er kommunene som har ansvaret for forebyggingsarbeidet, men at staten vil bistå kommunene blant annet gjennom styrking av kommuneøkonomien. Fylkesmannen nevnes som en av de viktigste støttespillerne for kom-

munene. Fylkesmannen i Vestfold har satsset på forebyggende arbeid for barn og unge blant annet gjennom å gi kommunene bedret økonomi gjennom prosjektmidler.

Forebygging har både som formål å tilrettelegge for en positiv utvikling uten at konkrete problem er identifisert og å stanse en negativ utvikling som er identifisert eller har utviklet seg. Begrepet er opprinnelig utviklet innenfor helsesektoren. På det velferdspolitiske feltet er forebygging rettet mot å hindre sosiale problemer (Mikkelsen 2005a). Forebyggingsarbeid er delt inn i tre grupper. Tredelingen er definert ut fra hvilken fase i problemutviklingen tiltakene settes inn, og i hvilken grad det er mulig å identifisere målgruppe og fenomen (Caplan 1964 i Mikkelsen 2005a).

- *Primærforebygging* skal hindre at problemer oppstår (Mikkelsen 2005a). Her er det snakk om generelt forebyggende arbeid som retter seg mot alle barn og unge og som skal hindre at problemer eller negativ utvikling oppstår (Rundskriv Q-16/2007). Den vanligste formen for kampanjer er informasjonskampanjer gjennom massemedia, dvs. aviser, blader, radio og fjernsyn. Forskning har ikke påvist noen entydig effekt av informasjonskampanjer som enkelttiltak. Det er godt dokumentert at isolerte informasjonskampanjer ikke ser ut til å ha direkte innvirkning på atferden, men at de kan påvirke kunnskapsnivået og derigjennom atferd på lengre sikt.
- *Sekundærforebygging* er tiltak som skal hindre at problemer varer ved eller videreutvikles (Mikkelsen 2005a). Tiltakene retter seg mot grupper av barn og unge hvor det finnes høy risiko for at vansker kan oppstå eller hvor det er tendenser til slike vansker. Et problemområde her er usikkerheten om hvor stor andel av risikogruppen som kommer til å utvikle alvorlige problemer. Slik satsing kan innebære en fare for å bidra til varig utdefinering og stemping av risikogruppene (Helland 1998).
- *Tertiærforebygging* er ment å motvirke en forverring av problemene (Mikkelsen 2005a). Tiltakene her retter seg mot grupper eller individer med tydelig identifiserte problemer. En utfordring ved slikt arbeid er risikoen for å virke sosialt stempende (Mikkelsen 2005a).

I forebyggingsarbeid er det viktig å identifisere og påvirke trusler og ressurser både på individnivå og samfunnsnivå. Det vesentlige er å forsøke og konsentrere innsatsen mot det som faktisk virker, mens det å nå målet om en treffsikker forståelse, analyse og intervensjon er vanskeligere jo nærmere tiltakene er ment som primærforebygging (Mikkelsen 2005b).

På bakgrunn av litteratur om forbygging og erfaringer fra andre evalueringer har vi oppsummert noen forutsetninger for å lykkes med forebyggingsprosjekt (Olsvik 2005, Nordahl m.fl. 2007):

- Forankring av prosjektet i organisasjonen
- Samordning og samarbeid på tvers av fag og nivå
- Forankring hos brukere
- Tiltak basert på kunnskap og lokale behov

1.2.1 Forankring i organisasjonen

Erfaringer tilsier at arbeidet bør forankres på øverste politiske og administrative nivå for å sikre at forebyggingsarbeidet får status og prioritet (bl.a. Olsvik 2005). Det bør også være forankret i kommunenes overordnede planverk som igjen bør ha en helhetlig tilnærming for eksempel en oppvekstplan (Rundskriv Q-16/2007). Forankringen av prosjektene/tiltakene har erfaringsmessig konsekvenser for implementeringen av prosjektene/tiltakene. Begrepet implementering fokuserer på hvordan planer, tiltak og ulike program/prosjekter omsettes til praktisk arbeid (Larsen et al i Nordahl m.fl 2006). Forutsetninger for en vellykket implementering finner vi både i organiseringen, gjennomføringen og vedlikeholdet i etterkant. Det er viktig å definere behovet for tiltaket/prosjektet, å opprette en aktiv og støttende ledelse, å få tilslutning hos de som skal utføre forebyggingsarbeidet og sikre en fordeling og prioritering av ressurser. Selve gjennomføringen forutsetter fokus og tilrettelegging for systematisk arbeid over tid og fokus på lojalitet til tiltak/prosjekt og/eller lokale tilpasninger. Evaluering og vedlikehold er også sentralt for en vellykket implementering. Det er derfor viktig fra første stund å etablere interne evalueringrutiner, opprettholde og videreføre læring og kompetanseutvikling, igangsette opplæringsstrategier for nye ansatte og etablere vedlikeholdsrutiner som sikrer at tiltaket/prosjektet integreres i daglig virke og på et overordnet nivå (Olsvik 2005).

Det er flere måter å forankre lokale forebyggingsprosjekt på. SIRUS- rapporten (Baklien m.fl 2007) viser til to typer: 1) på kommunalt ledelsesnivå og 2) hos enkeltpersoner med prosjektansvar og faglig kompetanse. Baklien m.fl peker på betydningen av underveisforankringen som ligger i måten de kommunale prosjektene er organisert på. Gjennom styringsgrupper, referansegrupper, arbeidsgrupper og prosjektgrupper involveres mange personer i prosjektene, og i disse personene ligger forankringspotensialet. Det er derfor sentralt hvem som sitter i gruppene, deres posisjon i kommunestrukturen, for eksempel ordfører eller rådmann, fylkesmann eller fylkesordfører eller representanter i deres stab. Spesielt er det viktig hvem som sitter i styringsgruppa, siden de tar de endelige beslutningene om prosjektets fremdrift og rammebetingelser.

Organiseringen av lokalt baserte prosjekt kan være forskjellig. Baklien m.fl (2007) viser til to organisasjonsmåter i sin evaluering av Regionprosjektet:

- Prosjektorganisering hvor prosjektet eksisterer på utsiden av den ordinære forvaltningsstrukturen. En prosjektorganisering utenfor den byråkratiske linjeorganisasjonen gir noen friheter, fordi prosjektleder i mindre grad må forholde seg til byråkratiske barrierer, men adgangen til andre viktige personer kan bli vanskeligere, og det blir fort "mitt prosjekt" og ikke "vårt". Manglende eierskap hos andre kan hemme forankring og videreføring.
- Plassering av prosjektet i den ordinære kommunale forvaltningsstrukturen. Plasseringen i en ordinær forvaltningsstruktur gir en annen type autoritet enn prosjektorganiseringen på utsiden. En slik organisering gjør det lettere å spille på andre personer i strukturen, men gir derimot begrensninger i handlingsrommet, dersom det må konkurrere med andre arbeidsoppgaver, arbeidskraft, penger og oppmerksomhet. Fordelene ved en slik organisering er at det gir tettere kontakt med andre posisjoner og personer som det kan være nyttig å forholde seg til. Samtidig gjør det det lettere å gi andre eierforhold til prosjektet som igjen virker positivt inn på eventuell videreføring av prosjektet. Når den lo-

kale prosjektledelsen er plassert inn i den ordinære forvaltningsstrukturen, kommer også prosjektet inn i hverdagslivet på en annen og bedre måte.

Erfaringene fra Regionprosjektet (som har mange fellestrekk med "Nytter det?"-prosjektet) viser at kommunene velger organisasjonsform ut fra lokale behov. Prosjektene oppstår på bakgrunn av lokale problemstillinger og settes i gang ut fra ressurser tilgjengelig i kommunene, samtidig som organiseringen tilpasses de lokale behovene og mulighetene. Dette kan gjøre det vanskelig å si noe om mange lokalbaserte forebyggende tiltak, fordi målsetningene er ulike, de omfatter ulike målgrupper og baserer seg på forskjellige forebyggingsstrategier i tillegg til at de organiseres ulikt (Baklien m.fl. 2007).

1.2.2 Samordning og samarbeid

Verken barn og unge eller andre aldersgrupper lever sine liv innenfor sektorgrenser. Det gjør det nødvendig med et samarbeid mellom de ulike sektorene på kommunalt, fylkeskommunalt og statlig nivå. Vår teoretiske forankring og erfaring med andre relevante tiltak tilsier at sammenhengende, helhetlige, effektive tilbud overfor målgrupper med sammensatte behov forutsetter koordinering i mange relasjoner:

- Koordinering mellom enheter på tvers i kommunen
- Koordinering "vertikalt" i kommunen (se forankring)
- Koordinering mellom kommunen og andre forvaltningsnivå
- Samhandling mellom kommunen og frivillige aktører

Det er avgjørende for samarbeidet at de som inngår i det, har en klar formening om meningen med samarbeidet og nytten av det, og at det etableres systemer og strukturer som synliggjør hvordan samarbeidet skal foregå (Rundskriv Q16/2007). Samordning er ofte et middel i gjennomføringen av prosjektet, men like ofte også et mål i seg selv. For å få til et samarbeid i enkeltkommunene er organiseringen eller prosjektets plassering i den kommunale strukturen av betydning (se ovenfor). Redskaper som opprettelse av styringsgrupper, faglige koordineringsgrupper og prosjektgrupper kan være nyttige (Baklien m.fl 2007, Olsvik 2005). Styringsgruppene tar beslutninger underveis i prosessen. Der sitter ofte "eierne" av prosjektet, gjerne øverste leder i etat, tjenesteområde eller kommune, og andre sentrale aktører i prosjektet.

1.2.3 Brukermedvirkning

Enda viktigere enn forankring i kommuneorganisasjonen, er forankringen av prosjektet hos brukerne, og samhandlingen mellom brukerne - de prosjektet er til for - og de andre aktørene i prosjektet.

Barns og ungdoms medvirkning i saker som angår dem, står sentralt i både internasjonal og norsk lovgivning bl.a. i rikspolitiske retningslinjer for å ivareta barns og unges interesser i planlegging, hvor det understrekes at barn og unge og deres behov må tillegges *avgjørende* vekt ved avveining av ulike interesser i planleggingen. Regjeringen slår i 2008 fast (BFD 2008) at barn og unges mulighet for medvirkning og innflytelse skal styrkes, og at det å ta dialogen med barn og unge på alvor, stiller nye og andre krav både til politikere og fagfolk. Barnas kommune-

styre, ungdomsråd, ungdommens fylkesting og andre tiltak som involverer barn og ungdom i lokalpolitiske prosesser, trekkes fram som gode strategier. Samtidig påpekes at det også må skje mer, det må gis tid og skapes rom for deltakelse på mange arenaer.

Brukermedvirkning står også sterkt både i sosial- og helserådgivning og i grunnskolen og i videregående opplæring, der elevene, ifølge læreplanene, skal få opplæring i elevdemokrati ved å ha innflytelse på opplæringen, samtidig som de lærer om demokrati og viktige samfunns-spørsmål. Retten til deltakelse gjelder alle - uavhengig av nasjonalitet, kultur eller funksjonsevne. Dette forutsetter kulturforståelse og flerkulturell integrasjon, og det forutsetter at universell utforming legges til grunn for all samfunnsutvikling. Det forutsetter også særlige tiltak for integrering og omvendt integrering.

I tillegg til slike normative begrunnelser for brukermedvirkning, finnes det rent praktiske grunner til at prinsippet om brukermedvirkning må håndheves i alle prosjekt og tiltak for barn og unge. Brukerne er en viktig informasjonsressurs for utviklinga av relevante og målrettede tiltak, og forankring av prosjektet hos målgruppen er erfaringsmessig et sentralt suksesskriterium (Olsvik 2005).

1.2.4 Tiltak basert på både kunnskap og lokale behov

En forutsetning for at et forebyggingstiltak skal være vellykket, er at tiltakene som iverksettes er basert på kunnskap. Tiltakene som de ulike prosjektene i Vestfold har satt i gang, bygger på ulike metoder og strategier. Hvorvidt dette er kunnskapsbaserte tiltak eller ikke, er relevant å se på i forhold til måloppnåelsen i prosjektene.

Tiltak som iverksettes, bør i hovedsak basere seg på forskningsbasert kunnskap eller dokumentasjon på at det har virkning, eller at det er sannsynlig at det har effekt for den målgruppen tiltaket er rettet mot. Det øker sannsynligheten for god og effektiv forebygging. I tillegg er det viktig at tiltakene som iverksettes, sees i sammenheng med lokale behov og utfordringer (Rundskriv Q-16/2007). Den forskningsbaserte kunnskapen kan være evalueringer av lignende tiltak (Olsvik 2005), eller at tiltakene bygger på teori og empiri som sannsynliggjør de ønskede virkninger og effekter. Rapporten fra forskergruppene i det såkalte Nordahl-utvalget som har gjennomgått en rekke forebyggende program som brukes i skolen, har rangert de vurderte programmene i følgende tre kategorier: Program med lav sannsynlighet for resultater (1), Program med god sannsynlighet for resultater(2), Program med dokumenterte resultater (3) (Nordahl m.fl 2006).

Program med dokumenterte resultat (kategori 3) bygger på forskningsbasert kunnskap som gir støtte til antakelser om positive resultat av programmet, og som har en forankring i grunnleggende teoretiske tilnærminger og /eller empirisk kunnskap innenfor fagområdet. De bør være utprøvd i aktuelle institusjoner og skal gjennom en evaluering dokumentere positive resultat. Det forutsetter at evalueringen(e) skal ha et design som gjør det mulig å dokumentere resultater, og at programmene skal ha klart definerte implementeringsstrategier som foranker tiltaket over tid. Program med god sannsynlighet for resultater (kategori 2) omfattes av omtrent de samme

kriterier som kategori 3, med unntak av at de ikke kan vise til dokumenterte effekter. Dette kan skyldes at de ikke er evaluert eller ikke er evaluert med et design som kan vise til resultater.

Det er imidlertid ingen naturlov som sier at et prosjekt som har effekt i en kommune (eller i et land), nødvendigvis virker i en annen kommune (eller et annet land!). Det er vel så viktig at prosjektet er basert på lokalkunnskap og tilpasset lokale behov.

1.3 Evalueringens spørsmål og metode

Evalueringen har tre tema: Den skal vurdere måloppnåelse, prosesser og peke på "veien videre" i Vestfold for erfaringsoverføring mellom kommunene. Det fokuseres i denne evalueringen i størst grad på prosessene og "veien videre" og mindre på dokumentasjon av direkte måloppnåelse. For å vurdere konkret måloppnåelse og effekt av tiltakene måtte vi ha hatt sammenlignbare data fra før intervensjonen. Det er dessuten også slik at det kan være vanskelig å si noe om effekten av forebyggende tiltak fordi man ikke vet hvordan enkeltpersoner eller miljøer ville utviklet seg om ikke tiltakene var satt i gang.

Men evalueringen omfatter spørsmålet om *sannsynlighet* for måloppnåelse. Dette gjøres ved å vise til opplevd måloppnåelse blant de som jobber med prosjektene og brukerne og det gjøres ved å vurdere prosjektene opp imot dokumenterte suksesskriterier fra annen forskning og erfaringer fra sammenlignbare prosjekt.

Med utgangspunkt i teori om evaluering og forebyggende arbeid, tidligere erfaringer om forebyggende prosjekt og de spørsmål oppdragsgiver har, skulle evalueringen mer konkret belyse spørsmålene:

Mål:

- I hvilken grad oppfattes prosjektet som vellykket av ulike aktører?
- Vurderes satsingen totalt sett som vellykket?
- Har fylkesmannens innsats ved å gi moderniseringsmidler vært nyttig?
- Er det andre forhold som har bidratt til endringer?
- Har prosjektet hatt andre positive eller negative effekter?

Prosesser:

- Hvordan er det enkelte prosjekt forankret i kommunen?
- Hvordan er prosjektene organisert?
- Hvordan ivaretas samhandlingen på tvers i kommunen?
- Hvordan er samhandlingen mellom kommunen og andre instanser/forvaltningsnivå?
- Hvordan er samhandlingen mellom kommunen og private aktører?
- Hvordan ivaretas brukernes medvirkning i prosjektet?

Veien videre i Vestfold:

Nytten av en evaluering er avhengig av hvordan resultatene bearbeides, framstilles, formidles og brukes videre. Det finnes nok av eksempler på evalueringsrapporter som blir liggende i en skuff. Spørsmålet om hvordan resultatene fra evalueringen skal brukes i det videre arbeidet i organisasjonen/ virksomheten, er et avgjørende og betydningsfullt spørsmål. I denne evalueringsprosessen inngikk en erfaringskonferanse som en første milepæl for systematisk erfaringsoverføring, der en bl.a. belyste spørsmålene:

- Hvordan kan/bør tiltaket implementeres i kommunens ordinære virksomhet? Evt. hvordan har tiltaket blitt implementert i kommunens drift?
- Hvordan kan erfaringer overføres mellom prosjektkommunene og eventuelt til andre kommuner i det videre arbeidet?

Evalueringen bygger på en kvalitativ metodisk tilnærming, bestående av dokumentstudier, erfaringsnotater (prosjekteierne), intervju og en erfaringskonferanse. Arbeidsfordelingen mellom oppdragsgiver og evaluator har vært basert på at arbeidsgruppen framskaffet dokumentasjon fra prosjektene, navn på kontaktpersoner og informanter og rekrutterte deltakere til erfaringskonferansen.

Dokumentstudier:

Evalueringen er basert på de skriftlige dokumenter som er gjort tilgjengelige for evaluator. Det dreier seg om prosjektbeskrivelser, rapporter, evalueringer, møtoreferat, ukeplaner og annet som dokumenterer prosjektenes bakgrunn, innholdet i prosjektene og gjennomføringen. Dokumentene er gjennomgått med sikte på kartlegging av metoder, arbeidsmåter, organisering og vurdering av måloppnåelse. Dokumentasjonen fra prosjektene er ulik, noe som blant annet skyldes at prosjektene er i ulike faser og at noen er mer systematisk dokumentert enn andre f.eks ved årlige rapporter og evalueringer. Den dokumentasjonen som er gjort tilgjengelig for evaluator er også av ulikt omfang fordi prosjektaktørene har hatt ulikt engasjement og aktivitet i evalueringsprosessen.

Erfaringsnotater:

Prosjektlederne har bidratt med et supplerende erfaringsnotat, der de besvarer følgende spørsmålene:

- I hvilken grad vurderer du/dere prosjektet som vellykket i forhold til målsetningen om å skape gode og effektive kommunale tiltak for barn og unge med atferdsforstyrrelser og atferdsproblematikk?
- Har prosjektet hatt utilsiktede konsekvenser – positive eller negative?
- Er det andre forhold enn prosjektet som kan ha bidratt til evt. positive endringer?
- Koordinering på tvers i kommunen
 - Hvilke enheter er involvert i prosjektet?
 - Hvordan er samarbeidet organisert?
 - Hyppighet av samhandling?
- Koordinering ”vertikalt” i kommunen (forankring)
 - Hvor oppstod prosjektet? Initiativ ”nedenfra” eller ”ovenfra”?

- Er prosjektet forankret og kjent i politisk ledelse? I den administrative ledelse? I alle aktuelle fagheter?
- Koordinering mellom kommunen og andre forvaltningsnivå
 - Er spesialisthelsetjenesten involvert? Evt. hvilke deler og hvordan?
 - Samhandling med Bufetat? Spesialpedagogiske kompetansesentre? NAV? Andre? Evt. hvordan?
- Samhandling mellom kommunen og frivillige aktører
 - Er frivillige organisasjoner involvert? Evt hvordan?
 - Er næringsliv involvert? Andre privatpersoner?
- Samhandling mellom prosjekt og brukere (brukermedvirkning)
 - Deltakelse av brukerorganisasjoner i prosjektet?
 - Systemer for tilbakemelding fra ungdom/ foreldre/ andre?
- Hvordan kan/bør tiltaket implementeres i kommunens ordinære virksomhet? Evt. hvordan har tiltaket blitt implementert i kommunens drift?
- 1. Hvordan kan erfaringer overføres mellom kommunene og evt. andre kommuner i det videre arbeidet?

Alle kommunene/ prosjektene har bidratt med erfaringsnotat, men spørsmålene er i vekslende grad besvart.

Intervjuer:

Det er gjennomført intervjuer med prosjektlederne, det vil si de utøvende prosjektlederne for alle de seks prosjektene bortsett fra Larvik. Intervjuene har supplert dokumentene med opplysninger om og vurdering av prosjektets aktiviteter, organisering, gjennomføring og ”indre liv”. Vi har snakket med brukere og samarbeidspartnere i enkelte av prosjektene, der vi har fått tilgang til navn og kontakt med kontaktpersoner. Informantene er nærmere beskrevet i kapitlene om de enkelte prosjektene. Noen prosjekt har også selv gjennomført eller gjennomfører evalueringer der brukere er informanter. Det vises til slike rapporter/undersøkelsene i kapitlene med de enkelte prosjekt.

Erfaringskonferanse:

Erfaringskonferansen (25.2.2008) var tiltenkt rollen som en viktig arena for innspill til evalueringen. Målgruppen for konferansen var ulike aktører i prosjektene:

- Prosjektledere og prosjektarbeidere
- Deltakere i prosjektgrupper/arbeidsgrupper
- Deltakere i styringsgrupper
- Involverte og berørte fagpersoner fra ulike enheter i kommunen
- Ansvarlige fagledere/virksomhetsledere
- Politisk og administrativ ledelse
- Brukere (barn/ungdom og foreldre)
- Samarbeidsparter på andre forvaltningsnivå (spesialisthelsetjeneste m.fl)
- Frivillige organisasjoner som har vært samarbeidsparter

Erfaringskonferansen ble avholdt på Træleborg konferansesenter i Tønsberg i februar i år, med 25 frammøtte. Det var i utgangspunktet avsatt 10 plasser per kommuneprojekt. Det var stor variasjon i antall deltakere knyttet til de enkelte kommuneprojekt, men alle kommunene var representert med minst en person. De enkelte kommuneprojektene ble presentert, og informasjonen som kom frem om prosjektene, er innarbeidet i presentasjonene av det enkelte prosjekt i denne rapporten. Presentasjonene skulle omtale:

- Beskrivelse av prosjektets mål, innhold og organisering
- Beskrivelse av prosjektets "liv"
- Hvilke mål som er nådd, og hvilke som ikke er nådd? Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvordan kan/har/bør tiltaket bli(tt) implementert i kommunens ordinære drift?
- Hvordan andre kommuner kan ha nytte av erfaringer fra prosjektet?
- Hvordan erfaringer kan overføres mellom kommuner i det videre arbeidet?

Det var få av presentasjonene som berørte de to siste punktene, men dette var til gjengjeld tema for siste del av konferansedagen som ble brukt til dialogkafé. Dialogkafé (Brown & Isaacs 2005) er en metode utviklet som et rom med mulighet for blant annet å stimulere til samtaler og refleksjon relatert til felles problemstillinger i en gruppe. Dialogkaféen gjennomføres i flere trinn etter at et felles tema/problemstilling er presentert. Spørsmålene som ble stilt her var:

1. Hvordan kan vi dra nytte av hverandres erfaringer?

2. Hvordan skal vi samarbeide videre i Vestfold?

Ved gjennomføringen av dialogkaféen var det igjen 16 deltakere på konferansen. Antallet deltakere – både innledningsvis og ved avslutning – var lavt i forhold til intensjonen om at erfaringskonferansen skulle være en sentral arena for input til evalueringene fra *bredden* av aktører knyttet til prosjektene. Intensjonen var at de ulike aktørene knyttet til hvert prosjekt skulle samarbeide på forhånd om opplegget for presentasjonen av prosjektet på konferansen. Dette har nok vært en noe ambisiøs forventning til deltakere med nokså ulik interesse av å involveres i evalueringsarbeidet. Informasjonen fra erfaringskonferansen har dermed ikke antatt det forventede omfanget og bredden av erfaringer. Særlig savnes deltakelse og innspill fra politisk ledelse og ledelse på høyere administrativt nivå, brukere og samarbeidsparter utenom kommunen. Men alle de seks prosjektene ble presentert og dataene er omtalt i kapitlene om det enkelte prosjektet.

2 Prosjektene - beskrivelse og vurdering

Prosjektene som har fått moderniseringsmidler i Vestfold, er ulike på mange områder. De har forskjellige målgrupper og målsetninger, er i ulike faser av prosjektets liv og har ulik innretning og organisering. Noen av de lokalbaserte tiltakene retter seg mot individnivå og noen mot systemnivå. Noen er sekundærforebyggende, mens andre ligger nærmere tertiærforebygging. Svelvik kommune ønsker å gjennomføre et prosjekt på systemnivå, hvor fokuset er på lokalsamfunnet, og på kommunen som helhet. Alle de andre prosjektene prøver ut tiltak rettet mot enkeltindivider – barn og unge med atferdsproblematikk- i form av sekundær- eller tertiærforebygging. Felles for prosjektene til tross for alle ulikhetene er forebyggingsstrategiene som baserer seg på opplæring av de involverte. De søker å endre folks atferd ved å påvirke deres kunnskaper, holdninger, verdier, forventninger og ferdigheter. Noen av prosjektene har imidlertid også trekk fra en annen forebyggingsstrategi som ved å endre omgivelsene bidrar til at folk forandrer sin atferd (se Baklien m.fl 2007). Andre prosjekt har som mål å forhindre uønsket atferd eller gi et bedre tilbud til brukerne i kommunen.

2.1 Svelvik: Koordinering av tjenester til barn og unge med sammensatte behov

2.1.1 Bakgrunn og målsetninger for prosjektet

Prosjektet og tiltaket som Svelvik kommune vil prøve ut med midler fra Fylkesmannen, er rettet mot systemnivået i kommunen. Bakgrunn for prosjektet er et kartleggingsprosjekt som ble gjennomført i 2003 kalt ”Tjenestebehov hos barn og unge med utviklingsforstyrrelser”. Rapporten dokumenterte at foreldre ikke opplevde tjenestetilbudet fra kommunen som spesielt godt koordinert. Dette innebar at det etablerte samarbeidet ikke fungerte godt nok. Samarbeidet var tilfeldig. Det var ikke tilpasset brukernes behov, og det var ingen fast struktur på samarbeidet.

I 2004 ble det søkt moderniseringsmidler til et oppfølgingsprosjekt som fikk navnet ”Koordinering av tjenestebehov hos barn og unge med sammensatte behov”. Prosjektet ønsker å prøve ut en modell med en sentral koordinator for alle barn og unge kommunen gir tjenester til. Etter at søknaden ble sendt, har kommunen vært gjennom en omorganisering, og prosjektet har ligget på is. Da det ble tatt frem igjen i 2007, var det et ønske fra administrasjonen om å utvide prosjektet til en modell for alle brukere som har behov for koordinerte tiltak/tjenester, derav navnet

”Koordinering av tjenester til mennesker med sammensatte behov”. Prosjektet innebærer at det etableres et *Koordineringsutvalg for IP (individuell plan) og rehabilitering*.

Tiltaket i Svelvik som moderniseringsmidlene benyttes til, omfatter ansettelse av en systemkoordinator i 20% stilling for å frigjøre ressurser, dvs. tid, til å bygge opp nye strukturer for å bedre samarbeidet rundt barn og andre med sammensatte behov i kommunen.

Målsetningene i prosjektet er:

1. Sikre at alle som har behov skal få et koordinert og samordnet tjenestetilbud fra kommunen, samt sikre at tjenestetilbudet også er koordinert med NAV og spesialisthelsetjenesten, når det er aktuelt.
2. Kommunen skal ha en struktur på dette arbeidet som er kjent for ansatte og innbyggerne i kommunen.
3. Prosjektet skal innarbeides i ordinær drift etter at prosjektperioden er over.

Siden dette prosjektet bare så vidt har kommet i gang, er det vanskelig å gi en fullgod evaluering av det. Vi vil imidlertid, basert på prosjektbeskrivelse, erfaringsnotat, presentasjon på erfaringskonferansen og intervju med systemkoordinator, si litt om organiseringen så langt og om de erfaringer som er gjort, samt tanker om fremdriften, slik deltakerne i prosjektet ser det.

2.1.2 Forankring, organisering og samordning

Prosjektet i Svelvik inngår i kommunestrukturen og gir inntrykk av å ha en god forankring i kommunen. Samordning innad i kommunen er et mål i seg selv i dette prosjektet og ikke bare et middel på vei mot andre effekter for innbyggerne i kommunen. Det er etablert en styringsgruppe og en prosjektgruppe for prosjektet. Styringsgruppa består av koordineringsutvalget og rådmannen, slik at det er forankret høyt opp i administrativ ledelse, samt i de ulike tjenesteområdene i kommunen som berøres.

Koordineringsutvalget er sammensatt av virksomhetsledere fra:

- Hjemmetjenesten
- Familietjenesten
- Sykehjemmet
- Barnehage/skole
- NAV- Svelvik
- Kommunelegen
- Systemkoordinator (som finansieres av moderniseringsmidlene)
- Kommunalsjefene er med, når noe skal avgjøres, og da fungerer Koordineringsutvalget som styringsgruppe for prosjektet.

De viktigste samarbeidspartnerne i prosjektet i Svelvik er de kommunale etatene som jobber med individuell plan (IP) NAV- Svelvik en viktig samarbeidspart.(delvis) utenom kommunen.

Koordineringsutvalgets overordnede oppgave er å planlegge og koordinere tjenestetilbudet for mennesker med sammensatte behov, og det har følgende deloppgaver:

- bidra til styrket samhandling mellom tjenesteyter og tjenestemottaker og evt. pårørende samt mellom tjenesteytere og virksomheter innen og på tvers av forvaltningsnivå
- bidra til at kommunen etterlever forskrift om IP (individuell plan)
- bidra til at bruker får et helhetlig koordinert og individuelt tilpasset tjenestetilbud og sikre at det til enhver tid er en koordinator som har hovedansvaret for oppfølgingen
- vurdere søknader og ha ansvar for vedtaksprosessen
- utpeke individuell koordinator
- ha ansvar for og opplæring og veiledning av individuelle koordinatorene
- etablere ansvarsgrupper
- ha oversikt over alle brukere med IP, og alle brukere hvor det er etablert ansvarsgrupper
- ha ansvar for å oppdatere retningslinjer for det tverrfaglige samarbeidet, og informere innbyggerne om hvordan tverrfaglig arbeid drives i kommunen
- være plangruppe ved utarbeidelse av planer som involverer flere virksomheter innenfor helse- og omsorgsområdet. (Presentasjon, erfaringskonferanse)

Koordineringsutvalget jobber både med systemsaker og klientsaker. For å skille disse oppgavene fra hverandre har de delt møtet i to, hvor den første timen handler om systemsaker og den andre timen om klientsaker. Det gjør det også mulig at de som ikke er involvert i de klientsakene, kan forlate møtet. Koordineringsutvalget møtes annenhver uke.

Å danne ansvarsgrupper og oppnevne individuell koordinator er en av de viktigste oppgavene til koordineringsutvalget. Ansvarsgruppene og den individuelle koordinatorens oppgaver er å sikre et helhetlig tilbud til brukeren og koordinere tjenestene rundt brukeren sammen med brukeren. I dette ligger det å informere brukeren om tjenesteapparatet og hvilke muligheter og begrensninger som finnes der. Individuell koordinator - skal:

- være brukerens kontaktperson i kommunen
- holde jevnlig kontakt med bruker
- ha ansvar for at det lages en individuell plan som inneholder en kartlegging av brukers situasjon, mål, tiltak og en oversikt over tjenesteytere
- være med i ansvarsgruppa, men ikke lede ansvarsgruppa. Den som leder arbeidsgruppa, skal innkalle til møter, lede møtene og skrive referat, samt gi tilbakemeldinger til Koordineringsutvalget om arbeidet og brukerens utvikling.

Systemkoordinatoren understreket i intervjuet, at det var ønskelig at ingen individuelle koordinatorene administrerte mer enn 5 IP'er på samme tid. Det gjør det viktig å ha mange nok å oppnevne til individuelle koordinatorene. Noe som har vært en utfordring. Det kommer vi tilbake til.

Prosjektgruppen i prosjektet er medvirkende i arbeidet med systemet og organiseringen av IP. Den eneste representanten fra Koordineringsutvalget er systemkoordinator/prosjektleder, ellers er det en ansatt fra NAV, en fra familietjenesten, en fra hjemmetjenesten, en fra sykehjemmet, en fra en barneskole, en fra ungdomsskolen og en ansatt fra en barnehage. Dette er folk som jobber med IP i hverdagen. Prosjektgruppa lager forslag til rutiner, skjema ol. som Koordineringsgruppa og styringsgruppa vurderer og eventuelt vedtar. Prosjektgruppas mandat og oppgaver er knyttet til system- og strukturutviklingen rundt koordineringen av tjenestetilbudene og består av oppgaver som å:

- skaffe oversikt over og samle alle IP

- gjennomgå og evaluere eksisterende IP og foreslå endringer i eksisterende praksis
- gjennomføre nødvendig opplæring i alle berørte virksomheter og tjenestoområder
- bidra til at alle ansatte i aktuelle virksomheter har felles holdning, forståelse og ansvarfølelse i arbeidet med IP
- utarbeide og formidle informasjon om tverrfaglig arbeid både internt og eksternt
- bidra til en kontinuerlig evaluering og foreslå endringer i arbeidet med IP
- gjennomføre endringer etter vedtak i prosjektets styringsgruppe
- utarbeide lokal standard og annen grunnlagsdokumentasjon

Det er ikke bestemt så vidt vi har fått kjennskap til, hvor ofte prosjektgruppa skal ha møter. Prosjektgruppa kommer med forslag og innspill til hvordan systemet og strukturene knyttet til IP og tverrfaglig samarbeid i kommunen kan utvikles, mens koordineringsutvalget har fokus på både systemet og klientene.

Når det gjelder brukernes deltagelse, er de ikke med i oppbyggingen av systemet. Grunnlaget for dette prosjektet er som sagt en evaluering av brukernes erfaringer med tjenestetilbudet i kommunen. I rapporten som var et resultat av evalueringen, viste det seg at brukerne ikke var tilfreds med kommunens koordinering av tjenester, og igangsettingen av dette prosjektet er basert på brukernes uttrykte behov.

2.1.3 utfordringer og erfaringer

Prosjektet er i startfasen, men har allerede støtt på flere utfordringer. Den største utfordringen er knyttet til involveringen av pedagogisk personell (lærere) som individuelle koordinatører. Individuell plan er forankret i helselovgivning og i sosialtjenesteloven, men ikke i opplæringsloven. Lærerne i Svelvik ønsket i utgangspunktet i liten grad å ta på seg oppgaver som koordinatører for IP og fikk støtte av både utdanningsforbundet om Kommunenes sentralforbund på at det krevdes en evt. ny arbeidsavtale for lærerne.

Saken er nå drøftet og rådmannen i Svelvik har valgt å bruke sin styringsrett, slik at også pedagogisk personell må ta på seg oppgaven med å være individuell koordinator for brukere av deres tjenester.

Systemkoordinatøren refererte i intervjuet til flere utfordringer som prosjektet har møtt på etter starten. Blant annet har det dukket opp behov for et felles dataverktøy som IP'ene kan føres inn i. En annen utfordring viser seg å være hvem som skal ha ansvaret eller "eie" et vedtak for å eventuelt kunne behandle en klage. Den største utfordringen er, i følge prosjektleder, imidlertid hva koordineringsutvalget skal jobbe med, hvor de skal sette grensene, og hva de har tid og kapasitet til å utvikle. Et alternativ som er diskutert, er å opprette arbeidsgrupper som leverer innspill og forslag til prosjektgruppa og styringsgruppa. Men slik det er organisert i dag, med en systemkoordinator i 20% stilling, kan ikke denne ta ansvaret med å koordinere alle arbeidsgruppene. Utfordringen er å finne en måte å løse dette på.

Prosjektet i Svelvik er et brukerrettet prosjekt med intensjon om å gjøre det enklere for brukeren å forholde seg til kommunen og dens tjenester, samt å bedre koordineringen av tjenestene som brukeren har krav eller rett på. Siden prosjektet nettopp er startet, har ikke brukerne gjort seg noen erfaringer enda, men prosjektet i seg selv er forankret i ønsker fra brukere.

Noen erfaringer er imidlertid gjort allerede blant de som jobber i prosjektet. Det har kommet tilbakemeldinger om at virksomhetslederne som sitter i koordineringsutvalget, opplever at de nå har en formell felles arena for samarbeid og samordning. Systemkoordinatoren sier det slik:

Jeg opplever at de synes det er viktig, og at de støtter oppunder det. Det synes jeg. Det er på en måte deres møte. Jeg er en tilrettelegger for deres møte,

Dette er et delmål i prosjektet siden det omfatter koordinering av kommunens tjenestetilbud i ulike virksomheter. Det er allikevel for tidlig å si om denne felles arenaen bidrar til å sikre et koordinert og samordnet tilbud fra kommunen, NAV og spesialisthelsetjenesten som er hovedmålsetningen her. Opplevelsen av å være på riktig vei gir imidlertid styrket motivasjon til å stå på og gjennomføre prosjektet.

En annen viktig erfaring og et viktig punkt i prosjektprosessen er at forankringen er på plass. Rådmannen i kommunen inngår i styringsgruppa, og han har gitt klare signaler om at han forventer noe av dette prosjektet. Forankring i øverste administrative eller politiske ledelse er en av de viktigste forutsetninger for at prosjektet skal lykkes.

Den største suksessfaktoren så langt er ansettelsen av en fast koordinator som drifter og følger opp arbeidet med å utvikle strukturen og administrere alle IP-koordinatorene, men denne ideen er ikke ny påpeker systemkoordinatoren. De har hentet ideer og erfaringer fra nabokommunene Drammen og Sande som har lignende organ. De har imidlertid ingen formelle samarbeidsavtaler med disse kommunene eller andre statlige organer, men de har vært i kontakt, har hverandres navn og har planer om et tettere samarbeid etter hvert. Siden prosjektet fortsatt er i startfasen, blir det viktig, som det blir sagt i intervjuet med systemkoordinatoren, at ”vi må vite hvem vi er, før vi kan gå ut å fortelle det til andre”. Innad i Svelvik kommune er imidlertid prosjektet og tanken bak det på vei til å bli kjent. Der er sendt ut informasjon om prosjektet på e-post til alle som jobber i kommunen, og prosjektleder har presentert prosjektet for politikerne i kommunen.

2.1.4 Kort vurdering

Prosjektet er godt forankret i den administrative ledelsen i kommunen. Målet er et bedre samordnet system i kommunen rettet mot brukerne av sammensatte tjenester. Dette er i tråd med det brukerne gjennom kartlegging har signalisert som deres behov. Prosjektet er kunnskapsbasert i den forstand at Svelvik kommune legger vekt på å styrke erfaringsbaserte, etablerte og tildels lovhjemlede verktøy for koordinering. Ordningene som individuell plan, personlige koordinatorene og koordinerende enhet er redskaper for koordinering som både pålegges av sentrale myndigheter, anbefales fra faglig hold og etterspørres fra brukerståsted (Askheim m.fl 2006, Helsetilsynet 2007). Økonomisk tilskudd til en systemkoordinator som skal få på plass

disse systemene, kan være en god investering, men en 20 % stilling kan synes for lite for denne oppgaven. Effekten for brukerne bør kartlegges, når prosjektet har vært i drift en tid. Denne kan sees som en oppfølging til kartleggingen som ligger til grunn for prosjektet.

2.2 Larvik: Sentrumsprosjektet

2.2.1 Bakgrunn og målsetninger for prosjektet

Sentrumsprosjektet er et levekårprosjekt med målsetningen at barn og unge i Larvik sentrum kvalifiserer seg til utdanning, arbeid og deltakelse i samfunnslivet. Sentrumsprosjektet er ikke et enkelttiltak, men et fokusområde for å utvikle tiltak og strategier på flere områder for barn og unge fra familier med dårlige levekår. Prosjektet er avsluttet og allerede evaluert (Rønningen 2006), og mange av tiltakene er implementert i kommunens tjenesteområder. Larvik kommune og Sentrumsprosjektet er med i denne evalueringen, fordi de fikk moderniseringsmidler til ekstern følgeforskning for evaluering av prosjektet underveis og ved prosjektslutt (Rønningen 2004, 2005, 2006). Selv om prosjektet er evaluert, ønsker Fylkesmannen i Vestfold at Sentrumsprosjektet er med i denne evalueringen for erfaringsoverføring og mulig samarbeid med de andre kommunene.

Formålet med Sentrumsprosjektet formuleres slik i prosjektbeskrivelsen:

Formålet med prosjektet er å rette søkelyset på de utfordringer som knytter seg til levekår for barn og unge i Larvik sentrum.

Videre står det:

...hvor en gjennom en samordnet innsats mellom ulike fagmiljøer i kommunens egen organisasjon og gjennom et samarbeid med frivillige lag og organisasjoner, næringsliv og spesialisttjenester i "annen linje" skal utvikle tiltak som retter seg mot både enkeltindivid, foreldre, familier og boområder for å skape varig grunnlag for økt livskvalitet og sosial rettferd.

Dokumentasjonen vi har tilgjengelig fra Larvik og Sentrumsprosjektet er noe annerledes enn for de andre prosjektene. Utover prosjektbeskrivelsen, erfaringsnotatet og presentasjonen på erfaringskonferansen, har vi rapporter fra ekstern følgeforskning. Ved siden av Sentrumsprosjektet har Larvik hatt flere andre prosjekt gjennomført av eksterne aktører som har bidratt og virket inn på Larviks eget prosjekt, slik som Regionprosjektet (Baklien m.fl 2007), et prosjekt i regi av NIBR om ungdom, IKT og lokaldemokrati og KS-prosjekt om den samfunnsaktive kommune.

2.2.2 Forankring, organisering og samordning

Sentrumsprosjektet ble initiert av rådmannen i Larvik kommune. På bakgrunn av tilgjengelig dokumentasjon og prosjektleders presentasjon kan Sentrumsprosjektet først og fremst beskrives som et administrativt forankret prosjekt i kommunen. Underveis og i ettertid av prosjektet har også politikere funnet prosjektet interessant, og dette har vært med på å øke fokuset rundt levekår generelt og fattigdom blant barnefamilier spesielt, også utover Larviks kommunegrenser.. I

prosjektbeskrivelsen står det skrevet at prosjektet skal formidles til fagmiljøer (artikler i tidskrift), internt og eksternt, samt synliggjøres via web og integreres i omtale i andre prosjekt med felles berøringspunkter. Når det gjelder de siste punktene, ser det ut til at måloppnåelsen har vært sterk ved at prosjektet er referert i ulike prosjekt og evalueringer (Baklien m.fl 2007, Olsvik 2005). Både underveis i prosjektet og i etterkant har prosjektet fått oppmerksomhet både i media og i og utenfor kommunen. Sentrumsprosjektet synes derfor å ha hatt en viktig funksjon ved å sette søkelyset på levekårsproblematikk i Larvik sentrum, samt bidratt til økt fokus på tema og temaplanlegging i kommunen fremfor sektortekning. Videreføringen av arbeidet og erfaringene har fortløpende blitt implementert i virksomhetsplaner og førende dokument i Larvik kommune.

Sentrumsprosjektet var organisert med en prosjektansvarlig, en prosjektleder og en prosjektgruppe. Prosjektansvarlig hadde følgende arbeidsoppgaver:

- er bestiller av prosjektet
- koordinerer ressursene i prosjektet
- utarbeider mandat for prosjektet
- kan foreta endringer i prosjektets omfang og framdrift på områder, hvor det vurderes påkrevd
- ansvar for styring og kontroll av prosjektets framdrift i hht, prosjektplanen

Prosjektgruppa var bredt sammensatt av enhetsledere fra Arbeidslivsenheten, flere barnehager, flere skoler, Kultursenteret, Norskskolen, Voksenopplæringa, PP-tjenesten, Helsetjenesten, Helsesøstertjenesten, Sosialtjenesten, Barnevernstjenesten, Trygg oppvekst, Larvik museum, Kommunal teknikk, Plan- og byggesak, Boligtjenesten, Larvik bibliotek, Sentrum sone, Idrett, Park og friområder og deltakere fra sentraladministrasjonen Prosjektgruppas ansvar var:

- medvirke i prosjektplanleggingen som oppbygging av struktur og system
- aktivt ansvar for måloppnåelse
- koordinering av prosjektets framdrift
- rapportere på avvik og ved behov
- initiativ til å gjennomføre nødvendige korrigeringer

Tidsbruken i prosjektet var inkludert i deltakernes ordinære arbeid, og deltakelsen i prosjektet var en hovedaktivitet for de involverte enheter og ledere. I prosjektperioden var det hyppige møter i de ulike delprosjektene og i den samlede prosjektgruppa.

Samarbeidet var organisert i delprosjekter som Resultatenhetslederne for de ulike kommunale enhetene som var med i prosjektet, var ansvarlig for. De arbeidet mot tre innsatsområder i perioden 2005-2007:

- 1) Kvalifisering av familien
- 2) Kultur i Sentrum
- 3) Utsatt ungdom

Prosjektet har gjennomført tiltak og delprosjekter rettet mot barn og unge med atferdsforstyrrelser og atferdsproblematikk. Det har vært tiltak og delprosjekt for å motvirke negative gjengdan-

nelser, bedre samarbeidet mellom helsestasjon, barnehage og skole, samt foreldre. Prosjektet har innført ART (Aggression Replacement Training) som er et program for trening av sosial kompetanse. Denne metoden er anerkjent og anbefalt blant annet av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet (Nordahl m.fl 2006), delprosjekter knyttet til fargerik kulturdelta-kelse og flere andre tiltak og delprosjekt knyttet til innsatsområdene. Både andre forvaltningsnivå og frivillige/eksterne aktører har inngått i prosjektet. Spesialisthelsetjenesten ble utfordret i forhold til ungdom med rusproblematikk, det var et nært samarbeid med politiet, mens frivillige og eksterne samarbeidspartnere slik som ideelle organisasjoner, idrettslag og videregående skoler deltok i ulike delprosjekt.

Tverrfaglig samarbeid og samordning er en av grunnpilarene og et mål seg selv i Sentrumsprosjektet og har vært gjenstand for endringer underveis. Evalueringen (Rønningen 2006) beskriver det tverrfaglige samarbeidet som samordnet og formalisert i første fase av prosjektet, hvor rådmannen hadde en fremtredende rolle. I tillegg var det også store organisasjonsendringer i kommunen underveis i prosjektperioden som endret prosjektgruppas sammensetning. Disse faktorene antas å være medvirkende til å svekke fokuset og den felles kulturen i selve prosjektet, noe som resulterte i at samarbeidet ble i mindre grad formalisert og i større grad personavhengig. Allikevel beskrives den samordnende innsatsen som en styrke både for faglig og praktisk tilrettelegging, organisasjonslæring og kollektiv handlingskompetanse underveis i prosjektet.

Sentrumsprosjektet inneholder brukerorienterte tiltak, hvor brukerne er aktive i utviklingen og gjennomføringen av tiltakene. Videre har Larvik kommune utviklet "brukerdialoger", der folk gir innspill til fellesskapet og deltar for å skaffe ressurser til konkrete tiltak.

2.2.3 utfordringer og erfaringer

Deltakerne i Sentrumsprosjektet trekker selv frem flere suksesskriterier, men understreker også at de har utfordringer i det videre arbeidet. Flere av tiltakene har vært vellykkede ved at samhandlingen er satt i system, og at det er etablert et familiesenter i sentrum. Videre nevnes samarbeid med idrettslag og ideelle organisasjoner som viktige kriterier, og også deltakelsen i Regionprosjektet (Baklien m.fl 2007).

Utfordringene finnes fortsatt selv om Sentrumsprosjektet er avsluttet. Presentasjonen på erfaringskonferansen ble det redegjort for 3 kommunale utredninger i Larvik som viser mange av utfordringene: 1) Barn og unge som bærer tunge byrder, 2) Minoritetsspråklige elver og 3) Barnefattigdom. I følge prosjektleder blir det derfor viktig "Å holde både fokus og trykket oppe!". Det må til for å gå fra prosjekt til ordinær drift, utarbeide temaplaner som er enhetenes virksomhetsplaner og for fortsatt å drive tiltaksutvikling.

2.2.4 Kort vurdering

Evalueringene (Rønningen 2004, 2005, 2006) viste at Larvik kommune gjennom Sentrumsprosjektet har utviklet både kortsiktige og langsiktige strategier og tiltak rettet mot årsaker som har

bidratt til ulikheter i levekår, livskvalitet og helse blant innbyggerne i sentrum. Mange av tiltakene er implementert i kommuneenhetenes ordinære drift.

2.3 Nøtterøy: "...i farta"

2.3.1 Bakgrunn og målsetninger for prosjektet

RMU (Ressurssenter for mennesker med utviklingsmuligheter) opplevde en pågang fra foreldre som ønsket tilbud til sine barn med AD/HD. Det eneste eksisterende tilbudet som kommunen hadde, var avlastning som i liten grad fungerte tilstrekkelig. På bakgrunn av dette utarbeidet RMU prosjektet "...i farta" med problemstillingen: *Er avtalestyring et godt verktøy for atferdsregulering hos ungdom med AD/HD?* (Prosjektbeskrivelsen). I avtalestyring fremmes ønsket atferd hos ungdom gjennom forsterkning, ved at når ungdom utfører en planlagt oppgave, slik den var avtalt, resulterer det i en på forhånd avtalt belønning.

De overordnede målsetningene for prosjektet er:

1. Heve debutalder for rusmisbruk
2. Skape nettverk
3. Heve livskvalitet

For å nå disse målsetningene med avtalestyring inngår følgende fem delmål i prosjektbeskrivelsen:

1. Ungdommene skal unngå rusmidler.
2. Ungdommene skal unngå kriminalitet.
3. Ungdommene skal være tilstede på skolen i undervisningen.
4. Ungdommene skal bruke foreskrevne medisiner.
5. Ungdommene skal ha et sosialt nettverk.

På bakgrunn av prosjektbeskrivelsen og sluttrapporten, samt erfaringsnotat, presentasjon på erfaringskonferansen og intervju med en av prosjektmedarbeiderne beskrives her prosjektets forankring, organisering og samordning, samt utfordringer og erfaringer som er gjort i løpet av perioden.

2.3.2 Forankring, organisering og samordning

Prosjektet ble utarbeidet av lederen ved RMU, som tok initiativ til å søke om moderniseringsmidler i samråd med rådmannen. Prosjektet var kjent både politisk, administrativt og i alle tjenestene som jobber med barn og unge i Nøtterøy kommune.

Prosjektet strakk seg over tre år og ble avsluttet høsten 2007. I dag er avtalestyring implementert i RMUs ordinære drift og er et av tilbudene til målgruppen. Prosjektet har hatt en styringsgruppe med representanter fra RMUs samarbeidspartnere; barnevernet og ungdomskolene. Videre har

det vært kontaktpersoner ved RMU som har jobbet opp mot familiene, ungdommene, skolene og barnevernet. Hyppigheten av kontakten mellom kontaktperson og ungdommen og dens familie og skole har variert fra ungdom til ungdom. Noen har vært i daglig kontakt, mens andre har hatt kontakt ukentlig eller månedlig.

Avtalestyring er et redskap som legger til rette for å planlegge og gjennomføre avtalte oppgaver. Metoden er prøvd ut av flere instanser, men vi finner ingen større dokumenterte evalueringer eller forskningsarbeider om metoden (se bl.a Finstad 2001). Metoden baserer seg på at tjenestetottaker, altså ungdommen, selv definerer og initierer de ulike aktivitetene. Metoden er å betrakte som et basistiltak hvor det også er muligheter for å innlemme andre behandlingsmetoder. Gjennomføringen av prosjektet eller innføringen av tiltaket består av to faser:

1. Kartlegging, som innebærer at et evalueringsskjema fylles ut av målpersonen, foresatte og lærer i samarbeid med kontaktpersonene på RMU. I tillegg har RMU samtaler med målperson og foresatte for å få tak i målpersonens motivasjonsfaktorer og familiedynamikk. Deretter blir det utarbeidet avtaleskjema på RMU. Avtaleskjemaene tilpasses den enkelte og kan inneholde avtaler om leggetider, innetider, oppmøte på skolen, inntak av medisiner og daglige gjøremål i hjemmet. Avtaleskjemaene inneholder både skaloppgaver som gir poeng og bør-oppgaver som også gir poeng.
2. Iverksetting av avtalestyring både hjemme og på skolen. Etter hvert som avtaleskjemaene blir benyttet, skal de evalueres og justeres, når oppgavene er innlært. Forsterkere deles ut etter poengsummen. Forsterkere er en form for belønning. Ulike oppgaver gir poeng, og når en gitt poengsum er oppnådd, vil brukeren få belønning i form av en aktivitet eller noe annet de ønsker seg. Hva som skal være forsterkere, avtales med målpersonene i henhold til hva de ønsker seg.

Hovedpoenget med avtalestyring er, i følge prosjektmedarbeideren, ”å fokusere på det ungdommene mestrer, og hva som er bra og til nytte for dem selv”.

I arbeidet med avtalestyring har det vært mange og ulike samarbeidspartnere avhengig av hvem den enkelte ungdommen har kontakt med. RMUs samarbeidspartnere finnes både på kommunalt nivå, fylkeskommunalt nivå og statlig nivå, sammen med de pårørende som har vært de viktigste støttespillerne. På kommunalt nivå har kommunal PP-tjeneste, helsetjenesten, sosialkontor, barnevern og ulike fritidstilbud vært samarbeidspartnere. Fra fylkeskommunen har oppfølgings-tjenesten og skolene vært sentrale parter og fra staten har spesialisthelsetjenesten vært en samarbeidspartner. "Utøvende" prosjektleder fortalte at samarbeidet med spesialisthelsetjenesten har bestått i veiledning når det gjelder medisiner, i tillegg forhold knyttet til enkelt brukere. I sluttrapporten trekkes det frem at skolene etterlyser tettere kontakt angående enkeltelever som inngår i prosjektet. Det er også en erfaring prosjektledelsen har, at samarbeidet mellom skolen og noen av de pårørende ikke har fungert optimalt fordi avtalestyring forutsetter at alle rundt ungdommen følge opp avtalene.

Avtalestyring er en metode hvor brukerne og deres pårørende er aktive i aller høyeste grad. Slik sett er brukerforankringen sterk. Tiltaket forutsetter dialog mellom bruker og prosjektmedarbeiderne. Foreldregruppa i ADHD-foreningen var med som høringspartner i utarbeidelsen av prosjektet.

2.3.3 utfordringer og erfaringer

Prosjektet ”..i Farta” opplevde flere uforutsette utfordringer i prosjektet. En av dem er komplekse diagnosebilder som gjør det vanskeligere å evaluere sammenhengen mellom AD/HD og behandlingsmetode/resultat.

En annen utfordring var rusmisbruk. En av målsetningene for prosjektet var å utsette debutalderen for rusbruk, men det var ikke satt noen betingelse om å være rusfri for å delta i prosjektet.

Det viste seg underveis i prosjektet, at mange hadde vært i kontakt med rusmidler. Det ble derfor avgjort at målsetningen skulle endres til at denne deltakergruppa som følge av avtalestyring, skulle bli rusfri i løpet av perioden. Når det gjelder det videre arbeid med målgruppa, konkluderer sluttrapporten med at prosjektgruppen i det videre arbeidet bør:

- a) starte tidligere i forhold til forebygging av rusmisbruk
- b) heve kompetansen på rusmisbruk
- c) inkludere gruppen som allerede har debutert i forhold til rus i egne prosjekter

Enda en utfordring har vært anvendelse av forsterking. I mange tilfeller har hjemmet, skolen og til dels institusjoner opplevd det som uriktig å belønne ønsket adferd, og samtidig overse uønsket adferd. På presentasjonen ga prosjektleder et eksempel: når avtalen er at ungdommen skal komme tidsnok til skolen og være på skolen og i timene hele skoledagen, men ødelegger for undervisning og for andre elever så er det tilstedeværelsen som skal fokuseres på og belønnes. Dette kan det være vanskelig å gå med på mange ganger for lærere eller foreldre.

”... i Farta” -prosjektet kan likevel jevnt over vise til gode resultater, og prosjektgruppa ser særlig fire faktorer som avgjørende for suksess:

- Den første faktoren er nærpersionen på RMU. Det har vært viktig med en fast nærpersion som er tilgjengelig for målperson og pårørende.
- En annen faktor er ”å bli sett”. I kartleggingsprosessen ble det viktig å oppdage hva ungdommene egentlig ønsket og dermed også kjennskap til ungdommene på en positiv måte.
- Videre er nettverk, samarbeid og ressurser viktig for god måloppnåelse. RMU har en viktig rolle her med sitt samarbeidsnettverk, kompetanse og drift. Skolene etterlyste noe tettere samarbeid om enkeltungdommer.
- Den siste suksessfaktoren er motivasjon. Det er ingen tvil om at gjennomføringen av avtalestyring kan være konfliktylt. Det er derfor vesentlig at ungdommen selv vil være med.

Det vanskeligst målet å nå har vært å skape og holde på ungdommens sosiale nettverk. Prosjektet ser i ettertid at de har vært noe for ambisiøse i forhold til hvor mange arenaer ungdommene skal følges opp på, og hvor mange samarbeidspartnere som skal involveres. Dette krever store ressurser/nettverk og opplæring/oppfølging/motivasjon fra RMU, samt mye krefter fra hjem/skole.

2.3.4 Kort vurdering

Prosjektet ser ut til å ha vært godt forankret på alle nivå i kommunen og omfatter både samarbeid på tvers i kommunen og med samarbeidsparter utenfor kommunen rundt enkelt ungdommer. Det er også forankret hos brukerne, i og med at tiltaket - avtalestyring – bare kan gjennomføres ved at brukerne er interesserte i å være med. Avtalestyring er utprøvd med gode resultater (Finstad 2001). Ordningene er nå implementert i ordinær drift og et fast tilbud ved RMU sentret.

2.4 Hof: Sosialpedagogisk rådgiver

2.4.1 Bakgrunn og målsetning for prosjektet

Bakgrunn for prosjektet var rektor ved Hof skole sitt ønske om å få andre yrkesgrupper inn i skolen som kunne hjelpe enkeltelever til å mestre skolearbeidet. Ønsket var en voksenperson med tid, med supplerende kompetanse og som kunne samarbeide med eleven innad i skolen, med hjemmet og med hjelpeapparatet. På bakgrunn av dette søkte rektor moderniseringsmidler. Til grunn lå en opplevelse av at mange elever hadde behov for hjelp, og at det var et mangelfullt hjelpeapparat i kommunen. Målsetningene var todelt:

- a. å hjelpe den enkelte til å mestre
- b. å legge vekt på det forebyggende

På bakgrunn av materialet vi har fått tilsendt, erfaringsnotat og presentasjon på erfaringskonferansen, intervjuet med rektor og tidligere sosialpedagogisk rådgiver og noen samarbeidsparter, beskrives her prosjektets utforming og forankring, hvilke utfordringer det møtte, og hvilke erfaringer som er gjort i prosjektet.

2.4.2 Forankring, organisering og samordning

Det var rektor ved Hof barne- og ungdomsskole som både tok initiativ til å søke moderniseringsmidler og til å ansette en sosialpedagogisk rådgiver. Hun presenterte prosjektet i ledergruppa i kommunen hvor også rådmannen sitter, og fikk dermed inntrykk av at prosjektet var godt forankret i den administrative ledelsen i kommunen. Det har imidlertid ikke vært opprettet en styringsgruppe eller referansegruppe knyttet til prosjektet.

Prosjektet startet opp høsten 2005 og ble avsluttet ved årsskiftet 2008. En person med sosialpedagogisk bakgrunn ble ansatt i 25 % stilling det første halvåret og deretter i 50 % stilling ved Hof skole. Det første halvåret jobbet den sosialpedagogiske rådgiveren på flere områder. Arbeidet var først og fremst rettet mot elevene – både enkeltvis og i grupper. Videre jobbet hun mot foreldrene og noen besteforeldre, samt internt på skolen med rektor, sosiallærer og lærerne. Etter et halvt år ble det søkt om utvidelse av stillingen på bakgrunn av signaler om

- økt behov for satsning på det sosialpedagogiske arbeidet og tverrfaglig innsats

- flere elever som strever med sammensatt og kompleks problematikk
- behov for at sosialpedagogisk rådgiver har ”ubunden tid”, dvs. fast treffetid for lærere

Tilnærmingene for å hjelpe enkeltelever og drive forbyggende arbeid har vært tredelte:

- a. individuelt fokus med utgangspunkt i relasjons- og samtaletilbud for elever som strever
- b. ulike former for gruppetiltak i skolen - jentegruppe

foreldresamarbeid og samarbeid på tvers av nivå og etat

Innebygd i prosjektets organisering har det vært ukentlige møter mellom rektor, inspektør, sosiallærer og sosialpedagogisk rådgiver ved Hof skole. Utover dette har det vært noen tverr-etatlige møter med blant annet barnevern, lensmann, kulturetaten og PP-tjenesten, samt faste arbeidsmøter med psykiatrisk sykepleier i kommunen. Andre forvaltningsnivå og eksterne samarbeidspartnere har vært BUPA og Sunnaas sykehus knyttet til enkelte av elevene og deres familier.

2.4.3 utfordringer og erfaringer

Under prosjektperioden var det en enkelthendelse, hvor en ungdom ble hardt skadet etter rusmiddelbruk. Dette berørte mange av elevene ved Hof skole og førte til mange henvendelser fra enkeltelever. Rektor mener det er viktig å se den sosialpedagogiske rådgiverens arbeidsmengde i lys av denne hendelsen, som ga mange utfordringer for skolen.

Jentegruppen er en uforbeholden suksess ifølge rektor og den sosialpedagogiske rådgiveren. Dette inntrykket forsterkes av ulike medieoppslag, hvor elever og foreldre uttaler seg om hennes rolle ved Hof skole. Prosjektet har omfattet anslagsvis 30 elever på drøyt 2 år, og den sosialpedagogiske rådgiverens tilstedeværelse har også tydeliggjort elevenes hjelpebehov ved at flere elever tar kontakt og søker hjelp. Imidlertid har samarbeidet med andre instanser ikke vært økende i henhold til målsetningen, og dette har vanskeliggjort støtten til enkelte elever og deres familier. Både den sosialpedagogiske lederen og rektor forteller om vanskelige samarbeidsforhold, spesielt med barnevernstjenesten i kommunen.

Lederen for barnevernet i Hof kommune bekrefter inntrykket. Han medgir at barnevernstjenesten har vært underbemannet og meget sårbar. Kun to personer har jobbet der, og ved sykdom og andre forhold blant de ansatte har rammet brukerne direkte. Han bekrefter til dels også uenighet mellom instansene. Det pekes på barnevernets ansvarsområder som ikke andre kan trå inn på selv om de har gode intensjoner og meninger om hva barnevernet bør gjøre.

Barnevernet i Hof kommune står overfor en omorganisering. Det skal ansettes en ny barnevernsleder og tjenesten skal utvides med et årsverk. Samtidig jobbes det med å se på mulighetene for et interkommunalt barnevern. Ønsket om et større fagmiljø og redusert sårbarhet for brukerne er bakgrunnen for denne kartleggingen. Rektor ved Hof skole ser også lyst på denne utviklingen, og skolen er nå med i samtaler om et tettere samarbeid for eksempel ved at barne-

vernet kan ha en av sine ansatte på skolen noen faste dager i uka. Hun ser stor nytte av å ha annen kompetanse inn i skolen, men ser at det må organiseres på andre måter enn prosjektet.

Fra psykiatirtjenesten i Hof beskrives samarbeidet med rådgiver og sosiallærer ved Hof skole i prosjektperioden som "bra og nyttig".

De organisatoriske utfordringene i skolen er den viktigste årsaken til at det som oppleves som et godt påbegynt prosjekt, ikke videreføres. Den sosialpedagogiske rådgiveren ble ansatt på lærervilkår, og det innebar at det var lite rom for å få dekket for eksempel kjøregodtgjørelse og telefon som etter hvert viste seg å være en forutsetning for det arbeidet rådgiveren gjorde.

Budsjettet for undervisning i kommunen er redusert med 1,2 millioner i 2008. Det betyr et kutt på 2-3 lærerstillinger som rektor kommenterer slik:

I den situasjonen der så følte jeg at jeg kunne ikke ta inn den sosialpedagogiske rådgiveren i en 50 % stilling for det ville utgjøre en lærerstilling, og det fikk jeg heller ikke organisasjonen med på. Om jeg hadde gjort det, ville ikke organisasjonen gå med på det. (Rektor)

Kommunen har som nevnt prioritert å styrke barnevernet, noe den sosialpedagogiske rådgiveren kommenterer slik:

Det er så trist at det har blitt, at man har satt dette opp mot hverandre. Styrke barnevernet – kjempeflott. Det burde vært tre (stillinger). Det burde vært fem, om de ikke kommer inn under noe interkommunalt, men hva er det å styrke barnevernet, når man kutter 1,2 millioner i skolen? Det er jo ikke bare jeg som blir borte. Leksehjelp blir borte, en hel masse flotte forbyggende tiltak.. Det har vært så snodig å se at jeg har blitt satt opp mot det der, eller denne stillingen har blitt satt opp mot barnevernet. Det hadde vært mer realt om den hadde blitt satt opp mot teknisk eller et eller annet. Dette er de samme barna. Hof er en veldig liten kommune.

De viktigste erfaringene med å ta inn noen med annen kompetanse er, i følge rektor og sosialpedagogisk rådgiver, at mye må være på plass, når det gjelder rammebetingelser i form av økonomi til kjøregodtgjørelse, telefon, ekstern veiledning og en god samarbeidsrelasjon til hjelpeapparatet i kommunen, samt fora hvor de kan møtes.

I følge rådgiver har elevene og deres foresatte gitt gode tilbakemeldinger på arbeidet som er gjort. Å måle effekten for den enkelte elev og dens familie er imidlertid vanskelig fordi vi i liten grad vet hvordan det kunne gått om ikke den sosialpedagogiske rådgiveren hadde vært der. Rådgiveren har bidratt på flere områder som kan ha betydning for at den opplevde måloppnåelsen er så god. Foruten samtaler med elever individuelt og i grupper, har hun veiledet lærere og foreldre som kan ha bidratt til kontinuitet rundt elevene. Tilbakemeldingene fra elever og foreldre tyder på at prosjektet er godt forankret hos brukerne, og at nytteverdien av en sosialpedagogisk rådgiver har vært høy.

2.4.4 Kort vurdering

Prosjektet har vært vanskelig å videreføre og få implementert i skolens drift, fordi systemene og strukturene for en slik stilling i skolen ikke var der, da prosjektet startet. Det har også vært et

prosjekt som få, kun rektor og sosialpedagogisk rådgiver, har hatt et eierforhold til. Det har ikke vært godt nok forankret i kommunen, verken administrativt eller politisk, utover i skolen. Hos brukerne har det derimot vært godt forankret. Metodene som ble benyttet, var forskningsbaserte, og ideen med å få andre yrkesgrupper inn i skolen er ”in” i tiden (Se blant annet Hortens prosjekt og eksempel fra Lillehammer i Liane 2008).

2.5 Horten: PAS (Positiv alternativ skole)

2.5.1 Bakgrunn og målsetninger for prosjektet

Holtan ungdomsskole i Horten kommune søkte i 2001 fylkesmannen i Vestfold om moderniseringsmidler for å ansette en barnevernspedagog/sosionom for en periode på tre år. Fokusområdene som det var ønskelig at vedkommende skulle jobbe med, var:

1. forebyggende arbeid for hindre problemutvikling og bidra til økt trivsel for elevene
2. hjelpe til med å skape kontakter i nærmiljøet
3. bedre samarbeidet mellom skole og barnevern
4. veilede personalet i forhold til klasse miljø
5. arbeide tett med skolens sosialpedagogiske team
6. gi veiledning til foresatte og elever

Prosjektet ble avsluttet sommeren 2005, men noen av fokusområdene er videreutviklet og etablert som en fast avdeling - PAS - på Holtan ungdomsskole.

Med utgangspunkt i sluttrapporten fra prosjektet beskrives her organiseringen underveis i prosjektperioden, samt forankring og samordning. Presentasjonen på erfaringskonferansen, erfaringsnotatet og intervju med rektor, avdelingslederen på PAS og sosiallærer er utgangspunktet for å beskrive hvordan PAS er organisert, forankret og samordnet i dag.

2.5.2 Forankring, organisering og samordning

Holtan ungdomsskole tok initiativet til å søke moderniseringsmidler i samarbeid med barnevernet i kommunen. Etter hvert er PAS blitt kjent og presentert for de øvrige skolene i kommunen på rektornivå og i andre faglige samarbeidsfora som PP-tjenesten, Helsestasjon for barn og unge, utekontakten, politi og politisk utvalg for skolen.

Prosjektlederen, en sosionom som ble ansatt i 2002 i full stilling, ble dels finansiert av moderniseringsmidlene og dels av omdisponeringer i skolens budsjett. I løpet av treårsperioden som prosjektet varte, og som prosjektleder var tilsatt, ble det lagt vekt på noen hovedaktiviteter og fokusområder hvert skoleår.

Det første skoleåret var hovedfokus på

- å etablere et alternativt skoletilbud (PAS) som hadde som hensikt å forebygge/hindre problematferd. Samtidig ble det etablert kontakt med ressurspersoner utenom skolen som bidro i arbeidet inn i elevgruppa.
- samtaler med enkeltelever
- veiledning til lærere og foresatte
- prosjektleder ble del av skolens sosialpedagogiske team

Det andre skoleåret ble aktivitetene fra året før videreført, samtidig som man hadde fokus på avstigmatisering av elevene på PAS og aktiviteter i regi av PAS. Prosjektleder brukte mye tid på å bli kjent med mange elever på skolen. Det ble utarbeidet et antimobbemanifest i samarbeid med elevrådet. Prosjektleder og sosiallærer deltok også på ART-kurs og tok i bruk metoden i arbeidet med elever med problematferd.

Det siste året var fokus rettet mot to hovedområder:

- finne alternativer til ordinær undervisning med vekt på teoretisk opplæring i kombinasjon med praktiske aktiviteter
- arbeide for at elevene føler seg som en del av klassen og ikke stigmatiseres

På bakgrunn av dette arbeidet ble det opprettet en stilling som avdelingsleder for PAS, etter at prosjektperioden var over. Denne stillingen ble organisert ved å bruke ressurser innenfor skolens ordinære ramme som betydde færre ressurstimer til den enkelte klasse.

PAS er i dag organisert, slik at alle elevene som pr i dag utgjør 17 elever, har tilknytning til sin egen klasse. Det varierer, hvor mye den enkelte elev er på PAS. 8-10 elever har fullt tilbud, mens andre bare har en økt der på 3 timer i uka. Elevene må søke seg til PAS. Kriteriet for å få plass er at eleven sliter med å komme seg gjennom en vanlig skoledag. Noen av elevene er "paragraf 5-elever" ihht Opplæringslova kapittel 5:

§ 5-5. Unntak frå reglane om innhaldet i opplæringa

Reglane om innhaldet i opplæringa i denne lova og i forskrifter etter denne lova gjeld for spesialundervisning så langt dei passar. For elev som får spesialundervisning, skal det utarbeidast individuell opplæringsplan. Planen skal vise mål for og innhaldet i opplæringa og korleis ho skal drivast. Også avvikande kontraktsvilkår for lærlingar kan fastsetjast i den individuelle opplæringsplanen.

Skolen skal kvart halvår utarbeide skriftleg oversikt over den opplæringa eleven har fått, og ei vurdering av utviklinga til eleven. Skolen sender oversikta og vurderinga til eleven eller til foreldra til eleven og til kommunen eller fylkeskommunen. (Lovdata)

Disse elevene fritatt for karakter. Elevene som får karakter, får ikke høyere karakter enn fire, fordi de har en begrenset fagplan. Det er lagt mer vekt på teoretisk læring enn tidligere. Det er på bakgrunn av foreldrenes ønske og også fra lærernes side. Avdelingslederen på PAS har all undervisningstiden sin knyttet til PAS. Sosiallærer har også noen timer der, samt at en lærer

med ansvar for spesialundervisning har noen timer med elever som er sosialt svake. Tre assistenter inne på PAS og gjør det mulig å tilby en hel uke undervisning. Det betyr at 20 lærertimer er tilknyttet PAS pr uke i tillegg til ni timer i liten gruppe med spesialundervisning og 40 assistenttimer i uka. Assistenttimene følger i hovedsak enkeltelever med vedtak om spesialundervisning. Timeplanen for skoleåret 2007/2008 ser slik ut:

PAS:					
	<i>mandag</i>	<i>tirsdag</i>	<i>onsdag</i>	<i>torsdag</i>	<i>fredag</i>
1. time:	Frokost	Frokost	Frokost		Frokost
2. time:	No/Samf/Krl	Matematikk	No/Samf/Krl		N&M
3. time:	Engelsk	N&M	No/Samf/Krl	Pumpe- stasjonen	Svømming/ kantine
4. time:	Matematikk	Diktat	Musikk	Pumpe- stasjonen	Svømming/ kantine
5. time:	Verksted	Data, spill, o.l.	Tur	Pumpe- stasjonen	Bibliotek o.a.
6. time:	Verksted	Data, spill, o.l.	Tur	Pumpe- stasjonen	Bibliotek o.a.
7. time:					

Figur 2. Timeplanen for PAS

Assistentene er alene om ansvaret for frokosten som serveres fire dager i uka, samt en to timers tur en dag i uka..Rektor ved Holtan ungdomsskole mener det ligger i prosjektets natur at man får endringer, og den største endringen har vært "vår vri, da prosjektleder sluttet". Da prosjektleder sluttet, mistet skolen en ressurs, Det viser seg ved at det er mindre tid til å ta seg av andre elever som ikke er på PAS. Under prosjektperioden hadde prosjektleder også ansvar for utvikling av klasse miljøene, egne jentegrupper og veiledning til lærere og foresatte. "Vår vri", i følge rektor, viser seg å være en fast ansatt som er tilknyttet PAS, og som er øremerket elevene der. Dette kommer også hele skolen til gode, selv om noen tilbud og tiltak er fjernet. De har også kommet fram til en fastere struktur, hvor de er mindre ute, har mer teori i undervisningen som bidrar til at elevene lærer, men i et annet tempo og ut fra en begrenset fagplan. Dette betyr at elevene må delta på hele teoribolken som PAS tilbyr, og derfor er mange elever sterkere knyttet til PAS enn tidligere.

Når det gjelder samarbeide med andre, deltar PP-tjenesten på systemnivå, samtidig som helse-tjenesten for barn og unge bidrar i forhold til enkeltelever. Barnevernet var som beskrevet tidligere, med i søknaden om prosjektmidler, men dette samarbeidet var beskjedent. I prosjektperioden var barnevernet i Horten inne i en turbulent fase, og de var derfor lite delaktig på systemnivå. I enkeltsaker har det imidlertid vært et tettere samarbeid. Horten Natursenter ved Borrevatnet er også en nær samarbeidspartner. PAS er der fast en gang i uka, og i perioder

oftere. Der har de etablert en egen base i nært samarbeid med de ansatte. Det er ikke noe formelt samarbeid med frivillige organisasjoner eller næringslivet, men PAS-elevene har tatt på seg enkeltoppdrag for bedrifter, og på den måten tjent inn penger til egen drift, dvs. i hovedsak til vedlikehold av en buss de disponerer. Andre forvaltningsnivå Holtan skole har kontakt med utover de som har vært tilknyttet enkeltelever, er videregående skole. I forkant av at elevene skal over på videregående skole er lærere på PAS med elevene på besøk der slik at de får hilse på nye lærere og gjøre seg kjent på skolen. Holtan skole har gjennom oppbyggingen av PAS jobbet mye med samarbeid på systemnivå, vel så mye som på individnivå rundt enkelt elevene.

Tilbudet på PAS berører mange brukere - både elever og foreldre- og det finnes ulike fora for medvirkning. Det var foreldre som etterspurte mer teoriundervisning på PAS, og dette er det tatt hensyn til. Foreldregruppa til elever på PAS har egne foreldremøter med de ansatte på avdelingen. I tillegg er det hyppige samtaler mellom hjem og skole enten på møter eller pr telefon. Det er ikke alle elevene på PAS som har IOP (individuell opplæringsplan), men de har da en ITP (individuell tilpasset plan). Planene evalueres hvert halvår. På dialogkonferansen bidro en tidligere elev fra PAS opp med sin historie om den betydningen undervisningsformen har hatt for han. Dette var en ”solskinshistorie” Denne evalueringen har ikke hatt tilgang på andre elevers historier

2.5.3 utfordringer og erfaringer

Holtan ungdomsskole skole har gjort seg mange erfaringer og møtt på mange utfordringer under prosjektperioden, samt i etterkant ved implementeringen av PAS som et alternativt skoletilbud. Rektor ved skolen mener det er flere sider ved ordningen i dag som gjør den vellykket både for de elevene som får tilbud om å være på PAS, for foreldrene som vet at barna blir ivaretatt på skolen, samt for de ansatte ved skolen som jobber med PAS. Det nytter!

Et av de viktigste suksesskriteriene som skolen mener de har identifisert, er at elevene må søke om plass på PAS. Det er utarbeidet egne søknadsskjema ved skolen. Å måtte søke om å få gå på PAS betyr at elevene må være kvalifisert for å gå der, samt at det er mulig å miste plassen sin der. Det har vært en utfordring for skolen å hindre at det skjer en stempling av elevene som går der. Dette har skolen jobbet mye med, og det har tatt tid. Den tidligere prosjektlederen brukte tid på avmystifisere sin rolle ved skolen. Samtidig som de har fått drahjelp av elever med høy sosial anseelse som går på PAS, og som snakker positivt om tilbudet der.

PAS er opprettholdt innenfor ressursene til skolene. Det er ikke gitt å få til det, men med støtte og forståelse i personalet har man lyktes. Opprettelsen av PAS har redusert presset på lærerne når det gjelder å hindre uro i klassene. (Det å ta ut ”urolige” elever fra klassen for å redusere uro for klassen er imidlertid en omdiskutert løsning). Nå har PAS ansvaret for mange av disse elevene, samt oppfølgingen av dem. Dette gjør at ingen lærere ønsker at PAS skal legges ned. Det kreves at det gjøres noen organisatoriske grep og foretas en omstrukturering av ressursene som ikke er uproblematisk. Horten kommune har stramme ressurser, og det merkes godt, når skolen binder opp faste timer eller stillinger til PAS. Det er imidlertid stor forståelse i personalet for PAS-avdelingens eksistens, og for ressursbruken knyttet til avdelingen.

Andre suksesskriterier som rektor nevner i intervjuet, er en base eller et sted, hvor gruppa har fast tilknytning, en base som bare er deres. I tillegg er det viktig med aktiviteter utenom skolen, og her finnes det mange muligheter, slik som naturskole, svømmehall og bibliotek. På Holtan har PAS hatt stor tillitt i foreldregruppa, og det som jobber på PAS, mener det er en viktig forutsetning for å få til en god ordning. Ikke minst fremhever rektor at for å få til noe slikt må det være en ildsjel som er ansvarlig, og det har de på PAS.

Selv om PAS ansees som et vellykket prosjekt, og nå er en etablert ordning, påpeker rektor, avdelingsleder og sosiallærer at de fremdeles ikke når frem til eller har tilbud til alle elevene. Skolen mener selv å være sikre på at de har forebygget noen drop-outs og langtidsskulkere. Besøk hos elevene og møter med noen av lærerne på videregående skole er del av PAS-tilbudet som åpner for en enklere overgang mellom ungdomsskolen og videregående skole.

2.5.4 Kort vurdering

PAS ser ut til å være godt forankret på Holtan ungdomskole. Det er en del av skolens ordinære drift, og de jobber målrettet mot en gruppe barn og unge som ikke takler en vanlig skolehverdag. PAS har stor grad av brukermedvirkning med elevene og foreldrene. Tilbudet er godt samordnet på systemnivå med de relevante kommunale tjenestene, og samarbeidet med andre instanser i kommunen kunne i større grad bidratt til å utvikle lignende tilbud ved andre skoler i kommunen.

2.6 Re: Aktiv i Re

2.6.1 Bakgrunn og målsetninger for prosjektet

Bakgrunn for prosjektet er at flere faggrupper i kommunen er involvert i arbeidet rundt barn og unge med omfattende atferdproblematikk. Barna har rett på en trygg oppvekst i et trygt nærmiljø, og foreldrene har rett på avlastning og veiledning i forhold til deres krevende omsorgsrolle. Prosjektet omfatter et tiltak i kommunen som arbeider med veiledning av ansatte og foresatte, samt organisering og tilrettelegging av tilbud til barn og unge. For å sikre nødvendig forankring og at alle forhold legges til rette i det tverrfaglige samarbeidet søkes det om moderniseringsmidler for å opprette et samarbeidsforum, Re kommunes tverrfaglige ressursteam.

Teamets oppgave er :

- Å være et tverrfaglig team som samordner det tverrfaglige arbeidet som foregår i kommunen og koordinere i saker som er vanskelige. Det skal fungere som et tiltaksutvalg i komplekse saker.
- Forebygging skal alltid være på dagsorden for teamet.

Mandatet for det tverrfaglige ressursteamet i Re kommune er:

1. Utrede hvilke muligheter Re kommune har til å gi barn/unge med store atferdsavvik et tilrettelagt tilbud for opplæring og en god hjemmesituasjon med avlastning og veiledning til foreldre
2. Utrede hvilke muligheter Re kommune har til å komme tidlig inn med forebyggende tiltak som kan hindre en videre utvikling av atferdsavvik hos barn/unge i faresonen
3. Gjennomgang av barnevernet i kommunen med tanke på effekten av et samordnet forebyggende arbeid sett opp mot en klarere definisjon av det kurative barnevernet

I ressursteamet sitter virksomhetsledere fra barnevern, tiltak for funksjonshemmede, skole, barnehage, helse, PPT og kultur. Leder for AiRe er sekretær. Teamet har møter to ganger pr halvår og ellers etter behov. Det tverrfaglige ressursteamet rapporterer om sitt arbeid til kommunalsjefen.

Aktiv i Re (AiRe) er et av prosjektene kommunen ønsket å sette i gang i forbindelse med det tverrfaglige ressursteamet, og det er AiRe som er i fokus i denne evalueringen. Målsetningen med prosjektet er å:

- gi barn og unge med atferdsvansker et tilrettelagt tilbud i forhold til barnehage, skole, hjem og fritid. Tilbudet skal inneha aspekter som forebygging, veiledning, koordinering og være base for tilrettelegging av fritid

På bakgrunn av prosjektbeskrivelser, erfaringsnotat, presentasjon på erfaringskonferansen og intervju med prosjektleder, samt brukere (mor og sønn) vil vi beskrive prosjektets forankring, organisering og samordning og si noe om hvilke utfordringer og erfaringer de som jobber i prosjektet, har gjort seg underveis i prosjektperioden.

2.6.2 Forankring, organisering og samordning

Rådmannen i Re kommune satte ned prosjektgruppa og utarbeidet mandatet etter innspill fra skolen og Tiltak for funksjonshemmede i forhold til avlastning og arbeid i skolen overfor barn og unge med atferds- og utviklingsproblematikk. Prosjektet er vedtatt politisk og er nå kjent på alle nivå i kommunen. Prosjektleder kan fortelle at det i begynnelsen av prosjektperioden var skepsis blant noen politikere, men at de nå møter en mer positiv holdning.

AiRe er et avlastning- og skoletilbud til barn og unge med atferdsavvik. Prosjektet startet opp i 2005 og avsluttes i løpet av 2008. Det er tre ansatte i 100% stilling og to ansatte i 20% stilling, hvor den ene er ansatt for helgeavlastning og den andre som ART-instruktør. AiRe har felles kontor og disponerer en leilighet som i helgene benyttes til avlastning og i ukedagene i forbindelse med skoletilbudet. I tillegg har de en syvseters bil. AiRe er underlagt Kulturetaten i kommunen.

Det er dannet en styringsgruppe for AiRe, og i den sitter to kommunalsjefer, virksomhetslederen for kultur, lederen for tiltak for funksjonshemmede og prosjektleder for AiRe. Styringsgruppa har møter ca annenhver måned.

AiRe har prøvd ut flere tiltak og favnet i starten for bredt. Nå er det strammet inn noe, og det jobbes primært mot barne- og ungdomsskolene i Re. Pr i dag jobbes det med disse tiltakene:

- Aktiv skoledag
- Helgeavlastning
- ART-kursing
- Sommeraktiviteter
- Vinterferieaktiviteter
- Jenteklubb, trening og leksehjelp

Felles for alle tiltakene er at de i hovedsak skjer på barn og unges naturlige arenaer, noe som er en viktig dimensjon ved prosjektet.

Prosjektleder beskriver sine oppgaver slik:

- er mye ute med brukerne
- møtevirksomhet
- daglige gjøremål som økonomi og personal

Aktiv skoledag er det største tiltaket. De tre ansatte i 100 % stilling er tilknyttet dette tiltaket. Aktiv skoledag er et tilbud til barn og unge som har nytte og glede av alternativ undervisning i løpet av uka. Skolene har tildelt hver sin dag og plukker ut fire-fem elever som er med i Aktiv skoledag. AiRe har møter med lærerne og får informasjon om hvorfor disse elevene er plukket ut, og hva skolen ønsker at de skal jobbe med hos den enkelte elev. To voksne henter ungene på skolen og er ute med dem en halv eller en hel dag alt ettersom skolene ønsker. Noen skoler ønsker å bruke hele dagen, mens andre skoler deler opp dagen for å kunne gi tilbudet til flere elever. De legger opp til 10-ukers ”turnuser”, men noen elever er med hele skoleåret. Aktivitetene er varierte som for eksempel skogsturer/fisketurer, huleturn, gårdsbesøk, ridning, skøyter/aking, formingsaktiviteter, vedhogging, idrett og ”mekking”. Aktivitetene innbefatter sosial trening, fysisk aktivitet, mestringsopplevelser og mye frisk luft. De bruker også leiligheten, hvor det er kjøkken og oppholdsrom. Første gangen de møtes, lager gruppa regler for sin gruppe og alle får komme med forslag til aktiviteter. Regler kan være ” å ikke løpe i garderoben, ikke rope, være snill med hverandre og ikke slå” (intervju med elev).

Helgeavlastningen er for barn med vedtak fra tiltak for funksjonshemmede. Nå er det tre-fire barn som har avlastning. De holder til i leiligheten fra fredag ettermiddag til søndag ettermiddag hver fjerde helg. Tre av de ansatte er involvert i avlastningstilbudet. En av de ansatte er ART-instruktør og drar rundt på skolene. Alle skolene i Re har fått opplæring i ART som metode, og nå står barnehagene for tur. Jenteklubb arrangeres en gang i måneden. En av de ansatte i AiRe har ansvaret for klubben, og da drar de på kino, lager mat og gjør forskjellige ting sammen på kveldstid.

Sommeraktiviteter og vinteraktiviteter som er et ferietilbud for alle elevene i kommunene, men med et ønske om at spesielt de elevene som er med i Aktiv skoledag, også er med her. Aktivitetene spenner fra sykkelturner, gårdsbesøk og besøk på Tusenfryd og Bø Sommerland.

Samordning og tverrfaglig samarbeid er et mål i seg selv i ressursteamet. AiRe har samarbeid og faste formaliserte møter med skolene og Tiltak for funksjonshemming. Andre kommunale samarbeidspartnere er barnevernet, PP-tjenesten og helsetjenesten som de har de møter med etter behov. De ansatte i AiRe sitter i ansvarsgrupper for enkelte av elevene som de jobber med. De har også kontakt med frivillige organisasjoner og private aktører som Re motorsport, Holtan gård, Holt gård, Elverhøy kultursenter, Øyfjell bygdetun og Spenst treningsstudio. Mange av aktivitetene i Aktiv skoledag er lagt til disse stedene. For øvrig har de også et samarbeid med Re videregående skole.

Når det gjelder brukerne, er det ingen formelle arenaer for kontakt med elevenes foreldre. Det er skolen som har kontakten med dem, dvs. kontaktlærer eller sosiallærer, men de treffer foreldre ved henting og bringing og i forbindelse med spesielle beskjeder angående aktivitetene. Dette bekreftes i intervju med en mor; Denne moren har bare positive erfaringer med Aktiv skoledag for sin sønn som har en sammensatt diagnose. Hun opplever at hun har fått ”en mer positiv sønn” som blant annet har ”lært å oppføre seg, selv om han har en dårlig dag”. Alle elevene som er med i Aktiv skoledag, må få tillatelse av foreldrene, og skolen er pliktig til å fortelle hva Aktiv skoledag er, og hvorfor skolen ønsker at deres barn skal få tilbud der. De fleste foreldre er positive til tilbudet, men det har vært noen foreldre som har hatt spørsmål knyttet til årsaken til at deres barn tas ut av den ordinære skolehverdagen. Det er mye brukerdialog med elevene, og siste gangen de er med, evalueres opplegget via spørreskjema eller samtale.

2.6.3 utfordringer og erfaringer

Prosjektet har hatt flere prosjektledere. Det er nåværende prosjektleder som har gitt innspill om til denne evalueringen om erfaringer og utfordringer. Nåværende prosjektleder ble ansatt sommeren 2007. Han opplevde at prosjektet ikke var så populært, da han startet, men at det nå i større grad har funnet sin form. Prosjektet skulle i startfasen dekke mange områder, noe dagens prosjektleder tror var å favne for bredt. Han jobbet derfor for å snevre inn og velge noen områder å bli gode på for så å evt. utvide tilbudet etter hvert. I dag jobbes det mer direkte rettet mot skolene i kommunen og gir tilbud knyttet til elevene der. Det har tatt tid å opprette en god relasjon til skolene, og prosjektleder følte at han ”jobbet i sirup”, da han startet. Nå får de gode tilbakemeldinger, og etterspørselen etter tilbud som Aktiv skoledag, leksehjelp og fysisk trening er økende.

En annen positiv erfaring som har kommet prosjektet til gode, er innføringen av ART som metode i prosjektet. Det har hatt en positiv virkning, fordi det gir virksomhetene som jobber med barn og unge, et felles verktøy.

AiRe står overfor ”nådestøtet” i disse dager, da det skal avgjøres om prosjektet skal fortsette eller avsluttes. Tre alternativer er mulige; at det avsluttes, forlenges som prosjekt eller implementeres i kommunens ordinære drift. Signalene tyder på at det vil fortsette i en eller annen form, men hvordan er ennå usikkert. Det er for tidlig å si om prosjektet AiRe er vellykket, men de som jobber med prosjektet, opplever at de er inne i ”et godt spor”, og at tilbakemeldingene fra for-

eldrene og skolene er positive. Nå er det opp til politikerne. Forebygging er imidlertid et uttalt satsningsområde i kommunene, og som prosjektleder sier:

Vi jobber med et sted mellom 25-40 unger hver uke, og da kan vi kalle det forbygging mener jeg, om vi klarer å få til noe vettugt med dem.

2.6.4 Kort vurdering

AiRe ser ut til å være godt forankret både administrativt og til dels politisk i kommunen. Det har etter noe prøving og feiling funnet en form som fungerer. De formaliserte samhandlingsstrukturene både internt og eksternt er etablert. De benytter kunnskapsbaserte metoder som ART og er et tilbud rettet mot forebyggende innsats på et tidlig tidspunkt mot målgruppen. Brukerne er godt i varetatt gjennom evalueringer av Aktiv skoledag , av elevene selv og tilbakemeldinger og dialog med skolen som har kontakten med foreldrene. Det finnes også uformelle møteplasser ved henting og bringing, hvor foreldrene er i direkte kontakt med AiRe.

3 Nytter det?

I spørsmålet om man har oppnådd de ønskede effekter av kommuneprosjektene, støtter denne evalueringen seg først og fremst på prosjekteiernes vurderinger av dette. I kapittel 1 redegjorde vi for det vi med bakgrunn i forskning og andre prosjekts erfaringer regner som suksesskriterier for forebyggingsarbeid. I dette kapitlet ser vi nærmere på prosjektene samlet, i lys av disse temaene.

3.1 Forankring

Prosjektene i Vestfold kommunene har vært eller er organisert på mange forskjellige måter. Noen av dem er organisert på utsiden av den ordinære forvaltningsstrukturen, andre innenfor. (Baklien m.fl. 2007). Ulempen ved en organisering på utsiden er at prosjektet for blir ”mitt” og ikke ”vårt” i kommunen. Dersom prosjektet har en plass i forvaltningsstrukturen, er det større muligheter til å knytte andre i systemet til prosjektet og gjøre det til ”vårt” prosjekt.

Blant Vestfoldkommunene er det eksempler på de to typene prosjektorganisering. Svelvik kommunes prosjekt har en plass i den ordinære kommunale forvaltningen, og det var et mål med prosjektet i seg selv. Dette er et prosjekt som skal gjøre kommunen bedre i stand til å gi sine brukere et samordnet tilbud. Prosjektet har nettopp startet, men forankringen av prosjektet involverer mange i kommunene og øker sannsynligheten for at flere får et eierforhold til prosjektet og bidrar til gode resultater. Den andre modellen representeres av Hof kommunes prosjekt. Prosjektet med en sosialpedagogisk rådgiver i skolen er forankret i deres organisering og men involverer i liten grad andre instanser i kommunen. Prosjektet kjennetegnes av å være ”noens” prosjekt mer enn et prosjekt eid av kommunen som helhet, og som de ansatte i ulike enheter samles om og jobber for.

Forankring av prosjektene har stor betydning, og jo høyere opp i systemet de er forankret, jo større er muligheten for å få gjennomslag for prosjektene og for eventuell videreføring (Olsvik 2005). Forankringen er også viktig for å gi forebyggingsprosjektene prioritet og status i kommunen. Forankringspotensialet ligger i personene som er involvert i prosjektet. Opprettelsen av styringsgrupper, prosjektgrupper, arbeidsgrupper og referansegrupper er mulige måter å sørge for den lokale forankringen av forebyggingsprosjekt Evaluering underveis og ved prosjektslutt

er viktige holdepunkter for en vellykket implementering, og kan gi svar på hva fungerer bra, hva bør endres og hvordan innlemme prosjektet innen ordinær drift?

Ikke alle Vestfoldkommunenes prosjekter er avsluttet, og hvorvidt de videreføres eller implementeres er derfor usikkert. Dette gjelder særlig Aktiv i Re og Svelvik kommunes koordineringsutvalg, men i begge kommunene finnes det et godt utgangspunkt, hvor kommunenes administrative ledelse er representert i styringsgrupper, samtidig som det er opprettet prosjektgrupper eller referansegrupper som bistår prosjektet.

Flere prosjekter har allerede implementert prosjektene i ordinær drift, slik som Nøtterøy og RMUs avtalestyring som nå er et fast tilbud ved RMU i Nøtterøy. Larvik har videreført flere av sine delprosjekt i Sentrumsprosjektet, som for eksempel ART ved alle nivå og tjenester som jobber med barn og unge. Det samme gjelder Horten kommune og Holtan skoles PAS-tilbud for elever som sliter med å komme gjennom en vanlig skoledag.

Hof skole valgte å avslutte sitt tiltak etter endt prosjektperiode. Det var ikke opprettet en styringsgruppe eller referansegruppe rundt opprettelsen av en sosialpedagogisk rådgiver i skolen, og ordningen møtte på strukturelle utfordringer. Prosjektet hadde ingen andre å lene seg på enn initiativtaker og rådgiveren, og uten støtte fra andre i ledende eller relevante posisjoner kan det være vanskelig å videreføre et prosjekt. Hof kommunes prosjekt manglet et system for samordning og samarbeid som både er nødvendig for forankring av lokale forebyggingstiltak, og for å få den støtten som er nødvendig for å kunne implementere prosjektet i ordinær drift.

3.2 Samordning og samarbeid

For å få til et samarbeid i enkeltkommuner er organiseringen eller plasseringen av prosjektet i den kommunale strukturen av betydning. Det er også samarbeidet med andre forvaltningsnivå og frivillig og privat sektor i ulik grad. Dette bidrar også til å styrke forankringen av lokale forebyggingstiltak i lokalmiljøet (Olsvik 2005). I dette prosjektet er også samordning og samarbeid på tvers av kommunene et mål.

Samordning og tverrfaglig samarbeid kan organiseres på mange måter – både formelt og uformelt. Som vi har vært inne på, er styringsgrupper og dannelse av prosjektgrupper på tvers av kommunale enheter og eventuelt med deltakere fra andre forvaltningsnivå nyttige verktøy for samordning på tvers. Styringsgruppene tar beslutninger på prosjektets vegne om hvilken retning skal prosjektet gå. Prosjektgruppene består ofte av prosjektleder og prosjektmedarbeider fra en og samme enhet eller fra flere enheter som jobber med prosjektet, dvs. de som jobber med prosjektet til daglig, og som møter utfordringer knyttet til arbeidet. Deres oppgave blir derfor også å informere styringsgruppa om det som skjer dersom det finnes en styringsgruppe. Samordning og samarbeid foregår som regel parallelt også på mer uformelle måter ved kontakt og samarbeid mellom prosjektarbeidere og de instansene det er relevant å samarbeide med..

Alle prosjektene i Vestfold omfatter en eller annen form for samordning og tverrfaglig samarbeid innad i kommunen og med andre forvaltningsnivå og aktører fra frivillig eller privat sektor. Samordningen og samarbeidet er formalisert og strukturert ulikt i de ulike prosjektene. De fleste prosjektene har på en eller annen måte vært i kontakt med spesialisthelsetjenesten som f.eks BUPA fordi en av deres brukere har vært tilknyttet, men spesialisthelsetjenesten er i liten grad benyttet som rådgiver/veileder i prosjektene. Hof skole hadde tverretatlige møter og ellers møter etter behov for enkeltelever, men dette var i liten grad et formalisert samarbeid eller samordning på systemnivå. Nøtterøy kommunes prosjekt ”...i farta” var også rettet mot enkeltungdommer med samarbeid med relevante aktører rundt den enkelte. I tillegg hadde prosjektet en styringsgruppe som var en sentral faktor i samordningen i prosjektet. Re kommune hadde en lignende samordningsstruktur og tverrfaglig samarbeid, samtidig som tilbudet AiRe gir elevene ved skolene i Re, også innebærer samarbeid med private aktører i kommunen og i nabokommunene. Larvik kommune og Sentrumsprosjektet rapporterer at de under prosjektperioden hadde hyppige møter både i delprosjektgruppene og i hele prosjektgruppa samlet. Utover dette hadde Sentrumsprosjektet mange samarbeidspartnere både i frivillig og privat sektor. I mange av disse prosjektene er samordning og tverrfaglig samarbeid et delmål eller en ønsket konsekvens av prosjektet. Hvorvidt de har fått eller vil få det til, avhenger av strukturen og forankringen på tvers av de kommunale enhetene og forvaltningsnivåene.

Svelvik kommune har på sin side et prosjekt, hvor samordning og tverrfaglig samarbeid er hovedmålsetningen for å kunne gi brukerne med behov for sammensatte tjenester et bedre tilbud. Deres tiltak er opprettelsen av et koordineringsutvalg som støtter seg på en styringsgruppe og prosjekt- eller referansegruppe i sitt arbeid. De ulike gruppene har jevnlig møter, og prosjektgruppa rapporterer til koordineringsutvalget. Koordineringsutvalget rapporterer deretter til styringsgruppa som tar de endelige beslutningene angående prosjektets fremdrift. Samordning er i deres prosjekt ikke bare et middel, men også et mål.

3.3 Brukermedvirkning

Brukermedvirkning står sentralt i norsk lovgivning og opplæring, også når det gjelder barn og unge. Det som er relevant for prosjektene som inngår i denne evalueringen, er hvorvidt brukerne benyttes som en informasjonsressurs for utarbeidelsen og utviklingen av relevante og målrettede tiltak, og for å forankre prosjektet hos brukergruppa.

Alle prosjektene i Vestfold retter seg mot barn og unge som brukere/ innbyggere og medvirkning fra barn og unge bør derfor stå sentralt i utviklingen av prosjektene. Svelvik har liten kontakt med brukerne på det stadiet de er nå, hvor de ønsker å utvikle en modell på systemnivå, men målet er å gi brukerne et bedre tilbud. Det er derfor relevant å evaluere sammen med brukerne både underveis i prosjekt og ved prosjektslutt.

Prosjektene og tiltakene som er gjennomført eller som gjennomføres i Nøtterøy kommune, Hof kommune, Horten kommune og Re kommune, er alle rettet mot enkeltbarn og enkeltungdom på

måter som innebærer mye og nær kontakt med barnet/ungdommen og deres pårørende for å lage et tilpasset tilbud rundt den enkelte. Gjennom slike møter og andre kontaktpunkter blir brukernes og foreldrenes meninger og ønsker hørt og tatt hensyn til. AiRe trekker barna som deltar på Aktiv Skoledag inn, når deltakerperioden avsluttes. Det deles ut spørreskjema eller det samtales med elevene siste gang de møtes, om hva de synes var bra med opplegget og om det er noe de ville skulle vært annerledes. Barna/ungdommene får også komme med ønsker til aktiviteter første gang de møter og de lager sine egne regler som gjelder for deres gruppe,.

Nøtterøys prosjekt ”...i farta” benyttet foreldregruppa på RMU som høringsinstans i utarbeidelsen av prosjektet. Høringsinstanser i Re kommune var FAU ved barnehagene og skolene i kommunen samt ADHD-foreningen i Vestfold.

Larvik kommune har stor grad av fokus på brukerne sine (se Larvik kommunes hjemmesider). Dette er ikke knyttet direkte til sentrumsprosjektet, men til kommunens tjenester og ansvarsområder generelt. Kommunen gjennomfører annet hvert år borgerundersøkelser om hvordan brukerne opplever deres tjenester og service. Dette brukes aktivt i utviklings- og forbedringsarbeidet. Videre har Larvik utarbeidet en veileder for det de kaller ”brukerpanel”. De organiserer også nærmiljøutvalg og nærmiljøkonferanser, og her er fokuset også på barn og unges oppvekstvilkår. På disse konferansene deltar også representanter fra barne- og ungdomsskolene.

3.4 Tiltak basert på kunnskap

Forskning viser at tiltak basert på kunnskap og dokumentasjon om at tiltaket har virkning for målgruppen, er et suksesskriterium for god forebygging (Nordahl m.fl 2006). Tiltakene som kommunene i Vestfold har satt i gang, varierer i forhold til kriteriet om de baserer seg på kunnskap og dokumentasjon av virkningene.

Flere av kommunene har prøvd ut ART (Aggression Replacement Training) som er et program for trening av sosial kompetanse. Larvik kommune var tidlig ute og bruker denne metoden på flere områder som jobber med barn og unge i kommunen. Re kommune har også tatt i bruk denne metoden i sitt prosjekt. Det samme gjelder Hof og Horten uten at det har vært et eget tiltak innen de prosjektene de har fått moderniseringsmidler til. Denne metoden er anerkjent og anbefalt av Utdanningsdirektoratet og Sosial- og helsedirektoratet. Nordahl-utvalget plasserer denne metoden under Program med dokumenterte resultater.

Andre metoder er dokumentert, men i liten grad evaluert. Det gjelder for eksempel avtalestyring som ”...i farta-prosjektet ”i Nøtterøy kommune, bruker, som vi mener faller inn under ”tiltak med god sannsynlighet for resultater”. Dette gjelder også flere av metodene som den sosialpedagogiske rådgiveren på Hof skole benyttet i sitt arbeid med elevene der. Dersom det settes i gang tiltak som i liten grad bygger på forskningsbasert kunnskap, er det viktig at disse evalueres systematisk underveis og ved prosjektslutt før en bestemmer seg for en eventuell videreføring og implementering.

Svelvik kommunes satsing på å styrke etablerte koordineringsverktøy er i tråd med nyere forskning på feltet, lovfestede rettigheter, tidens krav og faglige og erfaringsbaserte anbefalinger i arbeid med koordinering av tjenester til brukere med sammensatte behov.

Fokus på tiltakenes forskningsmessige kunnskapsbasis bør imidlertid veies opp mot lokal kunnskap og de aktuelle brukernes behov og vurderinger, som er et like viktig suksesskriterie.

Tabellen nedenfor er en skjematisk oppstilling over vurderingen av de enkelte prosjektene i forhold til de suksesskriteriene denne evalueringen har fokusert på.

Tabell 2. *Vurdering av prosjektenes i henhold til suksesskriteriene*

	Forankring i kommunen	Samarbeid på tvers	Brukermedvirkning	Kunnskapsbasis for tiltak	Implementering
Svelvik systemkoordinator	I stor grad	I stor grad	I middels grad	I stor grad	Prosjektet pågår
Larvik Sentrumsprosjektet	I stor grad	I stor grad	I middels grad	I middels grad	Avsluttet og implementert
Nøtterøy ..i farta	I stor grad	I middels grad	I stor grad	I stor grad	Avsluttet og implementert
Hof Sosialpedagogisk rådgiver	I liten grad	I middels grad	I stor grad	I middels grad	Avsluttet og ikke implementert
Horten Positiv Alternativ Skole	I middels grad	I stor grad	I stor grad	I middels grad	Avsluttet og implementert
Re Aktiv i Re	I stor grad	I stor grad	I stor grad	I middels grad	Prosjektet pågår

Tilskudd til prosjekt slik som moderniseringsmidlene Fylkesmannen i Vestfold har delt ut, har bidratt til gangsetting av prosjekt med forebyggende tiltak rettet mot barn og unge. Flere av prosjektene og tiltakene er etter prosjektslutt implementert i enhetenes ordinære drift og gir barn og unge i kommunene bedre og flere forebyggende tilbud. Flere av kommunene har uttrykt at moderniseringsmidlene har vært avgjørende for å få i gang prosjektene. Et slikt tilskudd har bidratt til å frigjøre egne midler ved enheten eller i kommunen sentralt for å gjennomføre og

implementere tiltakene. Så på spørsmålet om det har nyttet å dele ut prosjektmidler fra moderniseringsprogrammet, er svaret entydig ja.

4 Veien videre

De som har deltatt i denne evalueringen sitter alle igjen med erfaringer som kan bidra til å bygge opp kompetansen for den enkelte, for kommunen og på tvers av kommuner og forvaltningsnivå. Erfaringene fra de ulike prosjektene har overføringsverdi til andre kommuner. Et av evalueringens spørsmål er : ”Hvordan formidle erfaringene og lærdommen videre innad i kommunen og overfor andre kommuner og instanser ? Det var også et av temaene på erfaringskonferansen, som har gitt viktige innspill til veien videre. Nedenfor oppsummeres med utgangspunkt i de innspill som er gitt i evalueringsarbeidet, noen anbefalinger for veien videre i Vestfold.

I tildelingsbrevet fra fylkesmannen til flere av kommunene står det:

Vi gjør oppmerksom på at flere andre Vestfold-kommuner er i gang med konkrete initiativ i skole eller mellom ulike kommunale tjenesteområder vedrørende utsatte barn og unge. ... Vi håper å kunne bruke Lederforum for oppvekst og opplæring (nettverket til KS-V og fylkesmannen i Vestfold) eller tilsvarende til å arrangere ”prosjekttorg” med prosjektpresentasjoner, for å stimulere til mer systematisk og aktiv utveksling av kunnskap og erfaringer mellom kommunene, siden så mange er engasjert i samme type utfordringer.

Dette kan være en god start for Veien videre. Erfaringskonferansen viste at det er ønskelig å få til et samarbeid på tvers av kommunegrensene, når det gjelder overføring av erfaringer av tiltak rettet mot barn og unge i Vestfold. Deltakerne på erfaringskonferansen etterlyste at Fylkesmannen i Vestfold tar et overordnet ansvar for å få dette til. De arenaene som allerede er etablert, og som Fylkesmannen selv nevner i tildelingsbrevene, er et godt sted å starte. Årlig ”prosjekttorg” eller erfaringskonferanse med deltagere både fra politiske og administrativt ledelsesnivå og de som arbeider direkte med barn og unge er gode ideer.

En annen ide er å opprette en Idebank for eksempel på Fylkesmannens hjemmesider, hvor kommunene kan legge ut informasjon om påtenkte og pågående prosjekt, slik at andre kommuner kan følge med og ta kontakt om de ønsker å vite mer eller inngå et samarbeid.

Det nytter å gi prosjektmidler til kommunene. Når Fylkesmannen deler ut midler til forebyggende prosjekt, bør det legges sterkere føringer til forankringen av prosjektet i kommuneorganisasjonen, samt forventninger om evalueringer av tiltakene i prosjektene.

Forebyggende arbeid Tar Tid. Det må etableres forståelse for at man ikke kan forvente raske resultat og kan måle effekten av tiltakene på kort sikt, men evalueringer underveis vil være viktige måleindikatorer. Evaluering underveis bør planlegges som en del av prosjektet

Fylkesmannen bør framstå samordnet utad overfor kommunene mht til ulike satsinger på tilgrensende områder.

Spesialisthelsetjenesten bør involveres sterkere i kommunalt forebyggingsarbeid på systemnivå.

Lokalbasert kunnskap og brukernes/ målgruppas behov og vurderinger bør veie like tungt som at modeller er "Kunnskapsbaserte". Ikke alle modeller lar seg adoptere direkte fra andre.

Det må ryddes tid og etableres arenaer for samarbeid og erfaringsutveksling på tvers av fag både på kommune nivå og på tvers av kommuner i Vestfold.

En av gruppene på erfaringskonferansen tegnet en paraply. Paraplyen er fylkesmannen, og i fylket er det skrevet inn stikkord som konferanse, idébank, nettverk, KS/rådmann og å bruke ungdommene.

En annen av gruppene på erfaringskonferansen ønsket en visjon om "Vestfold som et forebyggende fylke" med holdningen "Forebygging lønner seg!" forankret innad i hele kommunen og i alle kommunene. Dette kan oppnås gjennom

- ⇒ felles møteplasser for eksempel gjennom å bruke etablerte nettverk
- ⇒ tid til samarbeid – det må settes av tid til å møtes

Referanser

- Almås, Reidar (1990): *Evaluering på norsk*. Universitetsforlaget.
- Andersen, Torhild/ SHdir (2006): *Gode løsninger – hva er det? – hvor finnes de?* Eksempelsamling
- Askheim, Ole Petter, Torhild Andersen og John Eriksen (red.) (2006): *Sosiale tjenester for barn med funksjonsnedsettelse*. Gyldendal Akademisk
- Baklien, B. m.fl. 2007. *Regionprosjektet – Nyttig forebygging? Evaluering av et pilotprosjekt om lokalbasert rusforebygging*. Rapport nr. 6. Statens institutt for rusmiddelforskning
- Baklien, Bergljot (2000): *Evalueringsforskning for og om forvaltningen i Foss og Mønnesland (red): Evaluering av offentlig virksomhet. Metoder og vurderinger*. NIBRs Pluss-serie 4
- Brown, J. & D. Isaacs 2005. *The World Cafe: Shaping our futures through conversations that matter*. San Francisco, CA: Berrett- Koehler Publishers
Fagbokforlaget.
- Finstad, J. 2001. Avtalestyring- en beskrivelse. Hentet fra <http://www.atferd.no/nta/2001/Finstad.pdf>, 27.3.2008
- Halvorsen, Anne og Jorunn Gjedrem (2006): *Bedre praksis i sosialt arbeid. Evaluering og fagutvikling*. Universitetsforlaget
- Helland, H. 1998. *Forebygging av problematferd blant ungdom – en litteraturstudie*. Oslo: Nova rapport nr. 17
- Helsetilsynet (2007): *Ikkje likeverdige habiliteringstjenester til barn*. Rapport fra helsetilsynet 4/2007
- Holck, Gidske: *Kommunenes styring av komplekse oppgaver*. Kommunal tverretattlig tjenesteyting overfor barn og unge med funksjonsnedsettelse. Avhandling ved Det utdanningsvitenskapelige fakultet, Universitetet i Oslo, 2004
- Liane, V. (2008): Bygger trygghet i skolen. *Fontene* nr. 2.
- Nordahl, T. m.fl 2006. *Forebyggende innsatser i skolen*. Oslo: Utdanningsdirektoratet

Mikkelsen, S. 2005. *Problemer og paradokser i forebyggende arbeid*. Lastet ned fra <http://www.forebygging.no/cwovjekter/Problemerogparadokser.pdf>, 13.2.2008

Olsvik, V. M. (2005): *Gla' oppvekst for barn og unge i kommunene*. Evaluering av tiltak i seks oppvekstkommuner. Lillehammer, ØF-rapport nr.03/2005.

Repstad, P. (2004): *Dugnadsånd og forsvarsverker. Tverretatlig samarbeid i teori og praksis*. Universitetsforlaget

SHdir (2005): *Individuell plan 2007. Veileder til forskrift om individuell plan*

SHdir (2007): *Jakten på gode løsninger Studiehefte* (red. Torhild Andersen)

Fredriksson, S. (2006): *Koordinerende enhet i kommuner og helseforetak. Kjennetegn og kriterier for god praksis*. SKUR

Sverdrup, S. (2002): *Evaluering. Faser, design og gjennomføring*.

Thommesen, H., T. Normann og J. Tveit Sandvin (2003): *Individuell plan. Et sesam,sesam?* Kommuneforlaget

Referanser fra de enkelte kommuneprosjektene

Svelvik kommune

Moderniseringsprogrammet – tilsagn om støtte til Svelvik (brav fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 28.9.2004)

Tverrfaglig samarbeid i Svelvik kommune. Forslag til organisering.

Koordinering av tjenester til mennesker med sammensatte behov (prosjektbeskrivelse).

Larvik kommune

Moderniseringsprogrammet – signaler om støtte (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 2.7.2004)

Sentrumsprosjektet Larvik kommune. Larvik – vi gir muligheter og ansvar (prosjektbeskrivelse, datert 2.4.2004)

Rønningen, G. E. (2006): Sentrumsprosjektet i Larvik kommune. Tverrfaglig samarbeid som innsats for å bedre levekår. Sluttrapport fra føgeevalueringen. HENVÆR, rapport nr. 7.

Rønningen, G. E. (2005): Sentrumsprosjektet i Larvik kommune: Larvik – vi gir muligheter og ansvar. Notat fra følgeforskningen. HENVÆR - senteret

Rønningen, G. E. (2004): Sentrumsprosjektet i Larvik kommune: Larvik – vi gir muligheter og ansvar. Notat fra følgeforskningen. HENVÆR - senteret

Larvik kommunes hjemmesider <http://www.larvik.kommune.no/Om-Larvik/Brukerfokus/>, 28.3.2008

Nøtterøy kommune

Moderniseringsprogrammet – signaler om støtte (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 30.8.2004)

Prosjekt ADHD ...i farta 2005-2008 (prosjektbeskrivelse)

Prosjekt ADHD ...i farta 2005-2008 (sluttrapport)

Hof kommune

Moderniseringsprogrammet – støtte i 2005 (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 30.6.2005)

Diverse referat fra jentegruppemøter

Utdrag fra notat, datert 13.5.2007

Logg våren 2007

Uttalelser fra elever, foreldre og lærere

Prosjekt Hof skole 2005-2006, tilrettelegging for mestringsopplevelser for risikobarna i skolen (rapport, datert 2.1.2006)

Grunnlagsdokument for utvidelse av sosial lærer/sosialpedagogisk rådgivning til 50 % stilling ved Hof skole, 2006 (datert 8.3.2006)

Innspill vedr. psykiatriplanen, Hof kommune, høst 2006. Videreføring av sosialpedagogisk arbeid på Hof skole.

Howdan romme de sårbare elevene som strever ved å benytte tilrettelagt undervisning? - motvirke: "Skolen dreper meg sakte" (internt holdningsarbeid, datert 5.11.2006)

Søknad, mars, 2007: Moderniseringsmidler

Horten kommune

Moderniseringsprogrammet – støtte til Horten kommune – "prosjekt pleie og omsorgstjenester" (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 10.10.2004)

Rapport fra prosjekt sosialfaglig medarbeider Holtan ungdomskole

Prosjekt skole/barnevern – Holtan ungdomskole sluttrapport

Re kommune

Moderniseringsprogrammet – signaler om støtte (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 2.7.2004)

Aktiv i Re (prosjektbeskrivelse)

Status for prosjektet "Aktiv i Re" pr. 8.11.05 (notat til kommunestyremøte 8.11.2005)

Tjøme kommune

Moderniseringsprogrammet – signaler om støtte (brev fra Fylkesmannen i Vestfold, datert 2.7.2004)

Vedlegg

Erfaringsnotat

a) **I hvilken grad vurderer du/dere prosjektet som vellykket i forhold til målsetningen om å skape gode og effektive kommunale tiltak for barn og unge med atferdsforstyrrelser og atferdsproblematikk?**

b) **Har prosjektet hatt utilsiktede konsekvenser – positive eller negative?**

c) **Er det andre forhold enn prosjektet som kan ha bidratt til evt. positive endringer?**

1. Koordinering på tvers i kommunen

- Hvilke enheter er involvert i prosjektet?
- Hvordan er samarbeidet organisert?
- Hyppighet av samhandling

2. Koordinering "vertikalt" i kommunen (forankring)

- Hvor oppdstod prosjektet? Initiativ "nedenfra" eller "ovenfra"?
- Er prosjektet forankret og kjent i politisk ledelse? I adm ledelse? I alle aktuelle fagenheter?

3. Koordinering mellom kommunen og andre forvaltningsnivå

- Er spesialisthelsetjenesten involvert? Evt. hvilke deler og hvordan?
- Samhandling med Bufetat? Spesialpedagogiske kompetansesentre? NAV? Andre? Evt. hvordan?

4. Samhandling mellom kommunen og frivillige aktører

- Er frivillige organisasjoner involvert? Evt hvordan?
- Er næringsliv involvert? Andre privatpersoner?

5. Samhandling mellom prosjekt og brukere (brukermedvirkning)

- Deltakelse av brukerorganisasjoner i prosjektet?
- Systemer for tilbakemelding fra ungdom/ foreldre/ andre?

d) Hvordan kan/bør tiltaket implementeres i kommunens ordinære virksomhet? Evt. hvordan har tiltaket blitt implementert i kommunens drift?

e) Hvordan kan erfaringer overføres mellom kommunene og evt. andre kommuner i det videre arbeidet?

Hvem vil vi ha med på erfaringskonferansen – hvem tror vi har nytte av å delta og hvem har vi nytte av at deltar:

Intervjuguide "Nytter det?"

"Utøvende" prosjektledere

- Si litt om prosjektet og din rolle i det
 - Hvor i prosessen kom du inn?
 - Med fra begynnelsen eller underveis?
 - Hva er dine oppgaver som prosjektleder?
 - Hva er din rolle etter avslutningen av prosjektperioden?
- Hva var/er intensjonen med prosjektet?
 - Har det endret seg underveis? Hva har endret seg og hvorfor?
- Ser du prosjektet/tilbudet som vellykket? I forhold til hvem?
 - Barn/foreldre
 - De som jobber med barn med atferdsproblemer
 - Kommunens tilbud
- Opplever du at det er forankret og implementert i ordinær drift i kommunen?
 - Hvordan gir det seg til uttrykk?
 - kjent på ulike nivå,
 - i forskjellige enheter,
 - kjent av mulige brukere som etterspør tilbudet
- Har dere i forbindelse med prosjektet/tilbudet formidlet deres erfaringer til andre enheter, politisk eller administrativ ledelse i kommunen?
 - Hvordan har det eventuelt blitt tatt i mot?
 - Har dere innledet samarbeid, formelt/uformelt med andre enheter?
 - Hva består eventuelt samarbeidet i? Eksempler?
- Et av evalueringens viktigste mål er å få til en erfaringsutveksling mellom kommunene som har mottatt moderniseringsmidler. Mener du at de erfaringene dere har gjort dere i forbindelse med dette prosjektet/tilbudet er noe som er fruktbart å dele med andre kommuner i Vestfold?
 - Er erfaringene overførbare?
 - Er tilbudet noe som kunne vært et interkommunalt tilbud som din kommune og din enhet kan ha ansvar for?
- Har du noen forslag til hvordan erfaringsutvekslingen kan organiseres for at flest mulig kan ha nytte av dem - lære av hverandre?

Nytter det?
Evaluering av tiltak for barn og unge i 6 kommuner i Vestfold

Rapporten omhandler en samlet evaluering av seks ulike prosjekt relatert til barn og unge med det til felles at de har mottatt moderniseringsmidler fra fylkesmannen i Vestfold. De involverte kommunene er Svelvik, Larvik, Nøtterøy, Horten, Re og Hof.

Rapport nr.: 09/2008
ISBN nr: 978-82-7356-630-0